

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії та філософії
Кафедра філософії

**МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
«XXIII НАУКОВІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ ГЕОРГІЯ
ФЛОРОВСЬКОГО»**

Одеса
2021

УДК 1:2:378.4(477.74):929 Флоровський
М34

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Протокол № 3 від 9 листопада 2021 року

Редакційна колегія:

І. В. Голубович, д.філос.н., завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – *головний редактор*;

К. В. Райхерт, к.філос.н., доцент кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – *головний редактор*;

О. С. Петриківська, к.філос.н., доцент кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

С. Г. Секундант, д.філос.н., доцент кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

С. Г. Шевцов, д.філос.н., професор кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Матеріали конференції студентів і аспірантів «XXIII наукові читання пам'яті Георгія Флоровського» / за ред. І. В. Голубович, К. В. Райхерт. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. – 67 с.

Збірка містить тези доповідей студентів і аспірантів, представлених на конференції студентів і аспірантів з філософії «XXIII наукові читання пам'яті Георгія Флоровського», що відбулася на факультеті історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова 25 та 26 жовтня 2021 року.

Тексти представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів. За точність і достовірність викладеного матеріалу всю відповідальність несуть автори.

УДК 1:2:378.4(477.74):929 Флоровський

© Колектив авторів, 2021

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021

ЗМІСТ

Передмова	5
Уткін О. – аспірант кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Самопізнання в філософії Плотіна	7
Спаський І. Д. – аспірант кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Концепт пошуку Іного Царства у традиції мислення кінця 19 – початку 20 ст. у контексті філософії господарства.....	9
Мацьків В. – аспірант кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Побачити Платона за діалогічною формою: рішення Ч. Кана.....	11
Міхейцева-Цінгрош К. – аспірантка кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Формування дискурсу культурної політики сучасної України.....	13
Мазур О. – аспірантка кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Філософсько-теоретичний смисл концепту «космологічна архітектура».....	16
Рыжик М. – аспірантка кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова Релігійно-філософська думка в сучасній індійській художній літературі.....	20
Коваль Г. – студентка 2 курсу магістратури спеціальності «культурологія» ОНУ імені І. І. Мечникова Художні особливості прерафаелізму та їх відображення в картині сучасної української художниці Катерини Куліш «Розмова з прерафаелітами».....	22
Золотарьова К. – студентка 2 курсу магістратури спеціальності «культурологія» ОНУ імені І. І. Мечникова Скульптура та зображальне мистецтво народу майя.....	27
Скрипак І. – студентка 2 курсу магістратури спеціальності «філософія» ОНУ імені І. І. Мечникова Екзистенційні виміри самотності в бутті сучасної людини.....	31
Виноградова А. – студентка 4 курсу спеціальності «філософія» ОНУ імені І. І. Мечникова Як співвідносяться біоетика і теорія моралі?.....	36

Васильєв Д. – студент 3 курсу спеціальності «філософія» ОНУ імені І. І. Мечникова	
Неоримська теорія вільних держав.....	38
Афоніна Є. – студентка 2 курсу спеціальності «філософія» ОНУ імені І. І. Мечникова	
Поняття «людинобога» в філософських роздумах Ф.М. Достоевського та Ф. Ніцше.....	41
Намазова В. – студентка 2 курсу факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова	
Проблема штучного інтелекту в сучасній філософії: людська та машинна свідомість.....	44
Хобга А. – студентка 2 курсу спеціальності «психологія» ОНУ імені І. І. Мечникова	
Філософія призначення в епоху соціальних мереж.....	47
Гладуніна К. – студентка 2 курсу спеціальності «психологія» ОНУ імені І. І. Мечникова	
Образи добра і зла в дитячій літературі та медіа.....	51
Цацуріна К. – студентка 2 курсу спеціальності «психологія» ОНУ імені І. І. Мечникова	
«Людина є те, що вона їсть»: філософія здорового харчування в сучасну добу.....	53
Кузнецов І. – студент 2 курсу факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова	
Навіщо філософія сьогодні і чи є сенс вступати на філософський факультет?.....	55
Вігель В. – студент 3 курсу спеціальності «журналістика» ОНУ імені І. І. Мечникова	
«Закохавшись в одне прекрасне тіло ми незабаром знаходимо ідею краси»: філософія Платона та ідеалізація людини в сучасному світі....	59
Дяченко А. – студентка 2 курсу факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова	
Філософські смисли «Меланхолії» Ларса фон Трієра.....	61
Суворова Д. – студентка 2 курсу факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова	
Феномен k-pop: філософські питання у піснях жанру.....	65

ПЕРЕДМОВА

Кафедра філософії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова 25-26 жовтня 2021 року провела Всеукраїнську наукову конференцію студентів й аспірантів – XXIII читання пам'яті Георгія Флоровського. З самого початку створення в ОНУ імені І. І. Мечникова філософського відділення, а потім – філософського факультету Г. В. Флоровський був обраний своєрідним символом філософської спільноти університету. Була започаткована традиція Читань його пам'яті, які проводились у жовтні, в ювілейні дні створення філософського факультету.

Георгій Васильович Флоровський (1893-1979) – випускник історико-філологічного факультету Імператорського Новоросійського університету (тепер Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), один з найвидатніших богословів ХХ ст., філософ, теоретик культури, історик церкви, організатор всесвітнього екуменічного руху. Його життя в еміграції було пов'язано з європейськими столицями – Софією, Прагою, Парижем, Белградом, а після Другою світової війни – з США, з Колумбійським, Принстонським, Гарвардським університетами, зі Свято-Владимирською духовною семінарією (штат Нью-Йорк), де він декілька років був деканом. Г.В. Флоровський (о. Георгій) завжди був у центрі духовно-інтелектуального життя, його ідеями надихались, з ним вели дискусії та діалог найвідоміші філософи і богослови світу. Його вважали своїм Вчителем видатні американські інтелектуали – Ярослав Пелікан, історик церкви, президент Американської академії мистецтв та наук, Президент комітету по культурі та гуманітарним наукам при президенті США; Джеймс Біллінгтон – історик-славіст, директор бібліотеки Конгресу США (1987-2015), ініціатор створення Всесвітньої цифрової бібліотеки, який визначав головні напрямки культурної політики США при багатьох президентах.

У свої студентські роки Георгій Флоровський вивчав не лише історію та філософію, він пройшов курси з фізичної хімії, вищої математики, душевних хвороб, гістології. Його науковими керівниками були філософ-логік та психолог проф. М. Ланге і фізіолог проф. Б. Бабкін. Студентська наукова робота Флоровського з фізіології отримала срібну медаль та схвальну оцінку І. Павлова.

Тому ми запросили студентів і аспірантів усіх факультетів та спеціальностей до обговорення широкого кола актуальних питань філософії, історії, релігієзнавства, культурології, теорії та методології

гуманітарного та природничого знання. Маємо на меті разом створювати атмосферу міждисциплінарного діалогу та гармонійної єдності університетської спільноти України.

У цій збірці представлені матеріали Читань-2021 – тези та есеї, авторами яких стали не лише ті, хто обрав спеціальність «філософія», а також студенти інших спеціальностей, яких зацікавила Філософія та широке коло її проблем, питань, смислів, таємниць і викликів.

САМОПОЗНАНИЕ В ФИЛОСОФИИ ПЛОТИНА

Согласно Эннеадам самопознание возможно двумя способами: первый – путём *διανοι*, второй – благодаря уму (*νοῦς*), который превосходит рассудочные суждения [1, с. 112-113]:

ὥς τὸν γινώσκοντα ἑαυτὸν διττὸν εἶναι, τὸ μὲν γινώσκοντα τῆς διανοίας τῆς ψυχικῆς φύσιν, τὸν δὲ ὑπεράνω τοῦτου, τὸν γινώσκοντα ἑαυτὸν κατὰ τὸν νοῦν ἐκεῖνον γινόμενον· καὶ κείνῳ ἑαυτὸν (V. 3. 4)

«Так что тот, кто познаёт себя, оказывается двойственным, с одной стороны, познающий [может исследовать] природу присущей душе способности рассуждения, с другой стороны, он [может обратиться к] тому, что превосходит его, познавая себя в соответствии с умом, потому что он становится им»¹

Рассудочное познание не может быть подлинным, так как, во-первых, исходит из чувственных образов (ἐκ τῆς αἰσθήσεως φαντασμάτων), то есть мыслящий мыслит не так сам объект, как фантазм (φαντασμά)². Во-вторых, согласно неоплатоническому мировосприятию, мир становления обладает минимальной степенью бытийности [5, р. 22], по сравнению с простотой мира ума. То есть фантазмы, есть не только некие образы и подобию, но при этом, ещё и не обладают полнотой бытия. Идеи же, как первообразы чувственно воспринимаемых вещей, всё же по-прежнему сохраняют свойство быть объектом созерцания, тогда как самопознание, согласно Плотину, возможно будучи чистым умом, то есть лишенным всякой двойственности, в том числе субъект-объектной.

Ὅταν δὲ τοῦτου εὐτυχίῃ ἡ ψυχὴ καὶ ἦκῃ πρὸς αὐτήν, μᾶλλον δὲ παρὸν φανῇ, ὅταν ἐκεῖνῃ ἐκνεύσῃ τῶν παρόντων καὶ παρασκευάσασα αὐτήν ὥς ὅτι μάλιστα καλὴν καὶ εἰς ὁμοιότητα ἐλθοῦσα – ἡ δὲ παρασκευὴ καὶ ἡ κόσμησις δῆλῃ πού τοις παρασκευαζομένοις – ἰδοῦσα δὲ ἐν αὐτῇ ἐξαίφνης φανέντα – μεταξὺ γὰρ οὐδὲν οὐδ' ἔτι δύο, ἀλλ' ἐν ἁμῶν· (VI. 7. 34)

«Коли же цей успіх душі наступить для неї, точніше, коли там відвертється від всього присутнього та приготує себе якомога прекрасною та прийде до подобию, підготовлена й космізована – ясна

¹ Пер. Н. П. Волкова

² Эти представления, по-видимому, восходят к диалогам Платона «Теэтет» и «Софист», где три метода познания, так или иначе относящиеся к чувственно воспринимаемому раскрываются в «Теэтете». О современном драматическом подходе к интерпретации «Софиста», как повествующем о четвертом – ноэтическом методе познания см. введение И. А. Протопоповой к последнему русскому переводу «Софиста» [2].

для тих, хто готувався – побачить же в собі раптом присутність, де проміж породженні немає двох, но обидва – Одне.»³

Стало быть, самопознание есть некое разрушение интенциональности [4, р. 252-253]. Что согласуется с исследованиями религиоведов, занимающихся проблемами мистического опыта. Так, согласно Роберту Форману, мистическое знание есть некий акт чистого сознания, лишенный любого содержания [3].

Самопознание, таким образом, согласно Плотину, может возникнуть только в тот момент, когда познающий субъект восходит до состояния отсутствия субъекта и объекта познания, то есть тогда, когда субъекта как такового нет.

Список использованных источников:

1. Волкова Н. П. Плотин о материи и зле. М.: Аквилон, 2017. 160 с.
2. Платон. Софист. СПб.: Платоновское философское общество, 2019. 261 с.
3. Forman R. K. C. Mystical Knowledge: Knowledge by Identity. Journal of the American Academy of Religion. 1993. Vol. 61. P. 705-738.
4. Rappe S. Self-knowledge and subjectivity in the Enneads. Cambridge Companion to Plotinus. Cambridge, 1996. P. 250-274.
5. Rist J. M. Plotinus: The Road to Reality. Cambridge: Cambridge University Press, 1967. 288 p.

³ Перевод – наш

Игорь Спасский

КОНЦЕПТ ПОИСКА ИНОГО ЦАРСТВА В ТРАДИЦИИ МЫШЛЕНИЯ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКОВ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФИИ ХОЗЯЙСТВА

Е.Н.Трубецкой раскрывает очень важную интенцию - поиск Иного Царства, определяющую, по сути, духовный поиск мистиков всех времен и народов. Особая бытийная инициация звучит в его словах: «...иное, высшее вдохновение, которое поднимается над житейским... ...там, где чувствуется этот подъем, мы не найдем отзвуков классового антагонизма и классовых вождений... ...прямо осмеивается этот приземистый идеал житейского благополучия... ...Человек обыденный, житейский, стоит на точке зрения борьбы за существование по отношению к низшей природе. Для него животные - либо вкусная пища, которую нужно съесть, либо орудия хозяйства, либо, наконец, враги, подлежащие истреблению... ...Иное испытывает тот, кому стала доступна великая радость духовного подъема над житейским. Ему понятны страдания раненого орла, смертный страх вещей птицы и ее привязанность к жизни; он ощутил ее переживания как свои собственные, и оттого он может участвовать в ее полете.... ...открывается другой волшебный мир, где бессильно все естественное; тут человек ясно видит предел своей человеческой мощи, как бы велика она ни была, и чувствует превосходящую его сверхъестественную силу»[1].

Современный исследователь М.А. Дударева, основываясь на идее Е.Н.Трубецкого, показывает интуиции, мотивы и формы поиска Иного Царства в литературной традиции XIX - начала XX века. Впечатляет комплексный и всесторонний подход автора к данному исследованию. На примере анализа литературных источников М.А. Дударева раскрывает различные грани стремления к Иному Царству творческой элиты того времени [2].

В экономической мысли того времени, как и практически всякого другого, преобладает материализм и даже, можно сказать, вульгарный материализм. Тем заметнее прорыв к трансцендентной иномирности С.Н. Булгакова, осуществленный в его «Философии хозяйства»[3], а также в других работах, посвященных обнаружению начал Иного Царства в хозяйственной действительности мира. По сути С.Н. Булгаков выразил интуиции, витавшие в «воздухе» того времени. Ценность раскрытия иномирных начал хозяйственного бытия сохраняется и поныне.

Реактуализация философии хозяйства произошла в начале 90-х годов XX века. С этого момента и по настоящее время интенция поиска

Иного Царства в хозяйстве выражается в современных исследованиях философии хозяйства. Среди наиболее видных представителей этой традиции можно выделить Ю.М. Осипова, Н.Б., Шулевского, И.К. Быстрякова, С.В. Синякова и целую плеяду других авторов.

Такие исследования создают некий противовес буквально затопившему мир экономического материализму. Тем самым содействуя возможному поиску новых направлений развития хозяйственных систем самого различного уровня и масштаба. Создавая условия для возможной инициации иных стратегий поведения людей на уровне хозяйственных практик.

Список литературы:

1. Трубецкой Е.Н. «Иное Царство» и его искатели в русской народной сказке // Литературная учеба, 1990, № 2. С. 100–118.
2. Дударева М. А. Поиски «иногo царства» в русской литературе XIX - начала XX века: фольклорная эстетика. Москва: Нестор-История. 2018. 352 с.
3. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. Москва: Прогресс. 1990, 386 с.

Василь Мацків
**ПОБАЧИТИ ПЛАТОНА ЗА ДІАЛОГІЧНОЮ ФОРМОЮ:
РІШЕННЯ Ч.КАНА**

Довгі роки досліджень філософії Платона Ч. Каном (Charles H. Kahn) були підсумовані у двох значних монографіях: «*Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*» (1996) [2] та «*Plato and the Post-Socratic Dialogue: The Return to the Philosophy of Nature*» (2013) [3]. Вони пропонують доволі різні візії античного мислителя, але їх поєднує переконання, що ми маємо вагомі підстави, аби вибудовувати філософію Платона, виходячи з текстів діалогів. Втім, коли Кан писав першу книгу, в англomовному світі активно заявляла про себе протилежна позиція. Її сутність зводиться до того, що сама діалогічна форма Платона перешкоджає нам розгледіти його філософію, позаяк вона – *абсолютно анонімна*. А отже, слід визнати її *непроглядність* (*opacity; impenetrability*) та припинити приписувати безпосередньо Платону будь-які переконання чи доктрини. [див. 1; 4]. Як він реагував на це?

Будучи унітаристом, себто вважаючи, що філософська позиція Платона від початку була єдиною і лише поступово розкривалася в діалогах [2, pp. xv-xvi], Кан, на відміну від більшості тих, хто поділяв ті ж переконання, виявляє неабияку чутливість до літературних аспектів (драматичний контекст, персонажі, місце і т.п.) текстів Платона, вважаючи його «одним із найвеличніших драматургів у історії людства», якого можна прирівнювати лише з Софоклом, Евріпідом чи Шекспіром [2, pp. xiii; xiv; 36; 252]. Він наполягає, що кожен окремий діалог є самодостатньою одиницею, а діалогічну форму розглядає як важливий елемент філософії Платона, який несе у собі розмаїття точок зору та низку формулювань, що покликані створювати утруднення перед читачем, ставити перед ним загадки, спонукаючи його у такий спосіб до самостійного мислення [2, p. xv, 36, 57]. Ба більше, вона не дає можливості *прямо* зазирнути в розум чи свідомість автора [2, p. 59]. Це вкрай близько до поглядів опонентів-драматистів, які, окрім непроглядності, твердять також, що оскільки Платон писав у жанрі діалогу, основне його завдання полягало у спонуканні свого читача до спільного обмірковування проблем, що розгортаються у одній з його філософських драм, а не у викладенні позитивного вчення [1, pp. xx-xxi; 4, 229-230].

Втім, Кан переконаний, що непроглядність діалогічної форми Платона *не абсолютна*. Направду, «вдумливий» (thoughtful), «сприйнятливий» (perceptive) та «уважний» (alert) читач,

ознайомившись з діалогами, зможе належним чином оцінити «хитрість» (cunning) Платона як письменника» [2, р. 293] та побачити, що діалоги всіяні багатьма «натяками» (hints), «прообразами» (prefigures), «загадками» (puzzle), «підказками» (clues) і т. п., які Платон *абсолютно* свідомо розкидав текстовим полем, аби вивести читача до «вписаного в діалоги авторського задуму» та «всеохопного художнього плану, який слід розглядати як відображення основоположної єдності філософської позиції Платона» [2, р. 63]. Під авторським задумом, принаймні у першій книзі, розуміється «літературний проєкт». Цей проєкт передбачає, що Платон пише ранні діалоги у стилі непрямого викладу, аби підготувати свого читача до прямого розкриття філософської позиції в «середніх діалогах» (особливо, в «центральных книгах» Держави).

Я поділяю переконання Кана, що ми можемо і мусимо вибудовувати філософську позицію Платона, ґрунтуючись безпосередньо на діалогах. Однак його твердження про «авторський задум» не знаходить підтримки у античного мислителя. Строго кажучи, у нас немає вагомих підстав прямо приписувати Платону якийсь «літературний проєкт» у межах «ранніх» і «середніх» діалогів, позаяк про це не говорить жоден із цих текстів. Отже, це завжди буде припущенням, що виводиться непрямо самим інтерпретатором. До того ж, у межах такого пролептичного припущення завжди відбуватиметься знецінення «ранніх» діалогів.

Список використаних джерел:

1. Cooper, J. M. & Hutchison, D. S. (Ed.) (1997). *Plato: Complete Works*. Indianapolis: Hackett Publishing Company.
2. Kahn, Ch. H. (1996). *Plato and the Socratic Dialogue: The Philosophical Use of a Literary Form*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Kahn, Ch. H. (2013). *Plato and the Post-Socratic Dialogue: The Return to the Philosophy of Nature*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Nails, D. (1995) *Agora, Academy, and the Conduct of Philosophy*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Катерина Міхейцева-Цінгрош
**ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСУ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

Культурна політика – є важливою інституалізованою формою репрезентації державою та її суб'єктами загальнонаціональних стратегій з розвитку та сталої діяльності культурних форм діяльності громадян. Розмірковування про необхідність консолідації тлумачення поняття «культурна політика» серед світової спільноти набула практизації тільки у 20 сторіччі. Історія усвідомлення важливості культури у якості потужного та важливого осередку людського буття починається у 1953 році, коли СРСР створює перше міністерство культури. Загальнопланетарного масштабу питання необхідності розвитку та дослідження симбіозу культури та політики набуло під час проведення круглого столу ЮНЕСКО у Монако у 1967 році. Саме тоді цей трансдисциплінарний феномен отримав свою дефініцію та перші розробки з концептуалізації та формалізації [1]. Вони, на нашу думку є свідченням певного історичного контексту та соціальної парадигми західноцентриського світу, котрі надалі ЮНЕСКО буде намагатися подолати, а саме виправити правову ситуацію з об'єктивізацією суспільства урядами та економічними, а також етичними наслідками процесів глобалізації. Про це прагнення зробити певну «роботу над помилками» напряду свідчить підписана у Мехіко Декларація 1982 року [2]. Зазначимо, що саме ця декларація полягла до фундамента подальшої розбудови сучасних принципів усвідомлення людством взаємовідносин між державою та культурою, у тому числі в сучасній Україні.

У процесі свого розвитку нове інституціональне поняття зіткнулося з проблемою використання суспільством різних дефініцій (предметних та супутніх), що сьогодні у певній мірі атомізує моделі, методи та технології творення та дослідження національних процесів від світових. З іншого боку, це також може свідчити про утворення локальних тенденцій, з урахуванням національних, етнічних, економічних, культурних, релігійних особливостей тощо. Але, у свою чергу, це може ускладнювати наукову та правову мобільність держави у питаннях імплементації у законодавство декларацій, конвенцій, угод, що може призвести до практичної неспроможності реалізації суб'єктом держави узгодженої стратегії.

Проблему формування дефініції поняття «культурна політика» описували багато дослідників, беручи до уваги її мінливість, динамічність та змінність, враховуючи залежність від критеріїв її

оцінки, акторів, соціальних та політичних факторів тощо. Абраам Моль, Уорік Олівер Беннетта, А.С. Балакшін, Л.Є. Ковальова В.В. Карлова та інші.

Аналізуючи актуальний стан культурної політики в Україні, як комплексу гуманістично орієнтованих концепцій, стратегій, законотворчої діяльності та дій, які спрямовані на ствердження, захист та підтримку усіх векторів культурного прояву, можна зробити певний висновок: більшість з стратегічних концепцій, програм та ін. розроблюються оминаючи імплементації до них актуального філософського знання. Мабуть саме ця ланка не дає вибудувати дієвий та сталий порядок взаємовідносин між державою та культурою. Слід зазначити, що на сьогоднішній день актуальних наукових досліджень з філософії вкрай не вистачає, особливо таких спрямованостей, які б були зосереджені на формуванні інтеграційних процесів практичної філософії до законотворчої, аналітичної, адміністративної діяльності у царині культури на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Всебічний огляд дисертаційних досліджень вітчизняних науковців в інших галузях гуманітарного знання демонструє високий рівень зацікавленості та розробки актуальних питань стосовно культурної політики сучасної України. У полі свого наукового інтересу культурну політику відзначають дослідники соціологічної, політологічної, економічної, юридичної галузей, а також держуправління, що дає нам привід говорити про перспективу втілення отриманих результатів у практичну площину.

Розробкою дискурсу культурної політики у філософській царині займається одна з найавторитетніших академічних інституцій, а саме інститут філософії ім.Сковороди. Культурна політика є науково-дослідною темою, яку очолював професор, доктор філософських наук Є.К.Бистрицький та завідувач відділу філософії культури, етики та естетики – доктор філософських наук С.В. Пролеєв. Долучивши до розробки проблематики багатошаровості буття сучасної культури кандидата філософських наук Р.В. Зимовця, вчені випустили актуальну теперішнім викликам монографію «Комунікація і культура в глобальному світі» [3], яка акумулює знання щодо людського досвіду формування комунікацій, та спробами переосмислення її місії та цілей у добу пізньої глобалізації.

Також проблематика культурної політики у філософському та соціально-філософському аспекті розроблялась такими науковцями, як С.В. Дрожжина, В.А. Михайлович, Л.Г. Скокова. Досить жвавий інтерес останні роки цією темою демонструють інші галузі гуманітарного знання, серед яких вирізняються роботи з теорій та практичних

реалізацій стратегій держуправління В.В. Карлової, Н.Г. Сорокіної, В.І. Малімон. Доцільними та ґрунтовними є праці науковців економічної царини М.О. Проскуриної, С.І. Задворного та у сфері політологічних знань І.В. Каріх, Н.Є. Пелагеша.

На сьогоднішній день ми можемо констатувати, що вітчизняне наука набула певні розробки, які пов'язані з проблематикою мета планування та творення культурної політики в сучасній Україні. Але також можемо зазначити, що відсутність зрозумілого, чіткого та дієвого механізму долучення науковців та введення в практичну площину законотворення та регуляції діяльності саме результатів їх наукових розробок - призводить до стагнації та навіть деградації взаємовідносин «культура – політика». І поки уряд не усвідомить, що сталий, ефективний та національноорієнтований розвиток культурної політики України можливий тільки у колоборації держапарату з науковими дослідженнями вітчизняних вчених (аналітиків місцевого досвіду) дієвих та потужних результатів чекати не доводиться.

Отже враховуючи вище наведені тези можемо зробити висновок, що завдяки широкому колу наукових дисциплін, зокрема гуманітарного кола, які вводять до свого категоріального апарату поняття та явища, пов'язані з творенням, розвитком, розповсюдженням та охороною культури, як невід'ємної та визначальної категорії сукупності ідеальних та матеріальних об'єктів і суб'єктів (акторів) їх генерування та сприяння, наростаючий суспільний запит, який має прояв у суспільних практиках та законотворче реагування уряду дає нам підстави зробити висновок, що наразі в сучасній Україні активно формується дискурс культурної політики, який доцільно досліджувати саме у філософському напрямку.

Список використаних джерел:

1. UNESCO. 1969. Round-table Meeting on Cultural Policies; Monte Carlo, Monaco [1967]. "Cultural policy: a preliminary study". Studies and documents on cultural policies (1), Paris, 49 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001173>
2. UNESCO. 1982. Mexico city declaration on cultural policies, Paris, 230 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000052505>
3. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролесев С. Комунікація і культура в глобальному світі. – К.: Дух і Літера, 2020. – 416 с. – Бібліогр.: 395–409 с.

Елена Мазур
**ФИЛОСОФСКО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ СМЫСЛ КОНЦЕПТА
«КОСМОЛОГИЧЕСКАЯ АРХИТЕКТУРА»**

Современная урбанистика представляет собой широкое поле междисциплинарных исследований [5, с.10]. Я давно изучаю соотношение космологических пространств и пространств городских. В том числе на примере Одессы [7, с.288] и городов Украины [16, с.37]. Сейчас моя задача состоит в раскрытии смысла и содержания концепта «космологическая архитектура». Современные исследования космологической архитектуры проводятся на стыке разных наук: космогонии, космологии, философии, архитектуроведения, семиотики, мифологии, культурологии, а также лингвистики и естественных наук [1, 2]. Сам термин «космологическая архитектура» широко используется и уходит корнями в символизм градостроительной формы и обычно рассматривался в отношении градостроительства древних цивилизаций [13]. Формы плана первых городов – круг или квадрат – связывались с сакральным значением этих геометрических форм: круг – небесный свод, квадрат – земля и внутренний порядок. Архитектура моделирует взаимодействие между небом и землей, и человек в центре этого мира как его объединенный синтез, микрокосм [3, с.36]. Есть основанные на космогонии архитектурные и урбанистические концепции. Например, в Древней Греции и Риме [12]. В частности, они получили философское осмысление как концепция «идеального» города-государства в трудах Платона (427-347 гг. до н.э.) [11 с.9]. Также философская концепция «идеального» города-государства развивалась в трудах Аристотеля (384–322 гг. до н.э.) [10 с.9].

Есть до сих пор применяющаяся Китайская концепция архитектуры [14, с.18] и искусства в целом [9, с.331, 830]. Она сложилась под влиянием трех религий (конфуцианства, даосизма, буддизма) и натурфилософии. Три основных постулата натурфилософии – космологическое единство всего – (И), постоянная самотрансформация мировых процессов и явлений – (Хуа) и гомоморфизм – подобие микрокосма макрокосму [18].

Васту-шастра – традиционная индуистская система городского планирования, строительства домов в соответствии с канонами индуизма [8]. Астрономическая символика широко применялась в древнеиндийской архитектуре [14, с.17]. Начиная со второй половины XX века Васту всё больше и больше применяется в гражданском строительстве. Можно также упомянуть астральную и религиозную символику православной христианской церкви [15], ориентацию

христианских церквей, еврейские поселения, «Небесный Иерусалим» [14, с.20], астрологическую символику в исламе [2], её "пространственную чувствительность" и "архитектурное прочтение мистических идей"[19, 20], каббалистическую космогонию [17, с.144] и т.д.

Современные исследователи наблюдают зарождение новейшей архитектуры как следствие изменения научной парадигмы конца XX в. и унификации стилей жизни и существования согласно мировому масштабу. В наше время наметилась тенденция к космогонической архитектуре постмодернизма, пришедшей на смену техногенной архитектуре модернизма [3, с.34]. Рождение архитектурного постмодернизма практически совпадает по времени с рождением теоретических идей постструктурализма, то есть становление постмодернизма как общекультурного явления происходило в сфере философии и архитектуры одновременно, что необычно для архитектуры [4]. Главным идеологом архитектурного постмодернизма стал Чарльз Дженкс [6].

Современный город – это структура, которая сама себя прочитывает, она не фиксирована, а изменяется, мутирует. В этом отношении прочитывается общность с Космосом, представляющим собой сущность, которая внезапно может переходить на качественно более высокий уровень организации. С позиции сегодняшнего дня возможно пересмотреть историю архитектуры и градостроительства наряду с историей сознания и историей идеологий, философски осмыслить в рамках космогонической и космологической архитектуры, то есть архитектуры и урбанистики как самоорганизующихся систем, которые, согласно основным положениям теории Ч. Дженкса, содержат в себе глубину, многовариантность, сложность, наличие богатых внутренних связей, подобно Вселенной [3, с.36].

Список использованных источников:

1. Быструшкин К. К. «Феномен Аркаима Феномен. Космологическая архитектура, историческая геодезия и аллегорическая мифология». М.: Белые Альвы, 2003 г.
http://www.nnre.ru/nauchnaja_literatura_prochee/fenomen_arkaima_kosmologicheskaja_arhitektura_i_istoricheskaja_geodezija/p2.php#metkadoc2
2. Волегова А. А. Семиотические аспекты космогонии и космологии в памятниках архитектуры и градостроительства: дис... канд. архитектуры: 18.00.01/ Урал ГАХА, Екатеринбург 2007 г. 294 с.
<https://www.dissercat.com/content/semioteskie-aspekty-kosmogonii-i-kosmologii-v-pamyatnikakh-arkhitektury-i-gradostroitelst>

3. Волегова А. А., Барабанова А.А. Феномен архитектуры нового тысячелетия. Урал ГАХА, Екатеринбург // Вестник ТГАСУ № 3. 2008 г. <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-arhitektury-novogo-tysyacheletiya/viewer>
4. Википедия. Статья Дженкс, Чарльз. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Дженкс, Чарльз#cite_note-7](https://ru.wikipedia.org/wiki/Дженкс,_Чарльз#cite_note-7)
5. Голубович І. Тихомірова Ф. Філософські засади формування субжанру «Біографія міста» // Київські філософські студії: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 21 травня 2021 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонова. – Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. – 367 с. https://iff.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/kaf_f/KFS-2021/КФС-2021_збірка.pdf
6. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма. М. 1985.
7. Добролюбский А. О. 2014. Археология Одессы. [https://www.academia.edu/39902133/Добролюбский А О 2014 Археология Одессы](https://www.academia.edu/39902133/Добролюбский_А_О_2014_Археология_Одессы)
8. Короцкая, А.А. Архитектура Индии раннего Средневековья / А.А. Короцкая. – М.: Изд во литературы по строительству, 1964. – С. 70.
9. Кравцова М. История искусств Китая. Мировая художественная культура. Учебное пособие. Изд. Лань, С-П., М., Краснодар, 2004 г. <https://bookree.org/reader?file=1213151&pg=895>
10. Поляков, Е.Н. Философская концепция «идеального» города-государства в трудах Аристотеля (384-322 гг. до н.э.) / Е.Н. Поляков, Ю.Е. Крюкова // Вестник Томского государственного архитектурно-строительного университета. – 2015. – № 4. <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-idealnogo-goroda-v-trudah-aristotelya-384-322-gg-do-n-e/viewer>
11. Поляков Е.Н. Философская концепция «идеального» города-государства в трудах Платона / Е.Н. Поляков, Ю.Е. Крюкова // Вестник Томского государственного архитектурно-строительного университета. – 2015. – № 3. – С. 5–19. <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-idealnogo-goroda-gosudarstva-v-trudah-platona-427-347-gg-do-n-e/viewer>
12. Поляков Е.Н. Воплощение античных космологических концепций в культовом зодчестве Древней Греции и Рима: автореферат дис. ... доктора: 17.00.04. Барнаул, 2013. 372 с. <http://www.dslib.net/muzeevvedenie/voplowenie-antichnyh-kosmologicheskikh-koncepcij-v-kultovom-zodchestve-drevnej.html>
13. Поляков Е.Н. Образ Вселенной в культовом зодчестве Древнего мира. Издательство: ТГАСУ 2009. 434 с. <https://www.tsuab.ru/departments/Publish-doc/si2009.pdf>

14. Поляков, Е.Н. «Правильный» крест и социальная политика в древнем градостроительстве / Е.Н. Поляков, А. Н. Курбакова // Вестник Томского государственного архитектурно-строительного университета. – 2009. – № 3. <https://cyberleninka.ru/article/n/pravilnyy-krest-i-sotsialnaya-politika-v-drevnem-gradostroitelstve>
15. Ужанков А. АCADEMIA. Пространство: сакральное и профанное. Канал Культура <https://www.youtube.com/watch?v=jO89vWZXldw&t=81s>
16. Худяков И. А. «Идеальные города Украины» Регіональні проблеми архітектури та містобудування: Збірник наукових праць / гол. ред. д-р архіт. Уреньов В.П. – Одеса: ОДАБА, 2019. – вип. 13 – 160 с. <https://odaba.edu.ua/upload/files/13.pdf>
17. Хэнкок Г., Бьювэл Р. «Власть талисмана » <https://nice-books.ru/books/religija-i-duhovnost/jezoterika/164493-grem-henkok-vlast-talismana.html>
18. Электронная библиотека ИФ РАН » Новая философская энциклопедия » ЮЙ ЧЖОУ <https://iphlib.ru/library/collection/newphilenc/document/HASH01a2df72b3712cfacdbe65a2?p.s=TextQuery>
19. Banu D. «Patterns Reflecting Cosmology in Islamic Architecture – Banu Deniz» / Middle east technical university department of architecture; АН 539 Cosmological thought and architecture in themiddle east 22.01.2016. <https://ru.scribd.com/document/316777651/Patterns-Reflecting-Cosmology-in-Islamic-Architecture-Banu-Deniz>
20. Elizabeth R. Alexandrin. «Cosmology and Architecture in Premodern Islam: An Architectural Reading of Mystical Ideas (review)» January 2007. Comparative Studies of South Asia Africa and the Middle East 30(1):153-155. https://www.researchgate.net/publication/236754445_Cosmology_and_Architecture_in_Premodern_Islam_An_Architectural_Reading_of_Mystical_Ideas_review

Мария Рыжик

РЕЛИГИОЗНО–ФИЛОСОФСКАЯ МЫСЛЬ В СОВРЕМЕННОЙ ИНДИЙСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Распространение художественных произведений, главными героями которых являются индуистские божества и герои эпосов, является одной из тенденций современной индийской литературы. Среди авторов, которые внедряют индуистских персонажей в свои рассказы и романы, можно выделить Амиша Трипати, Кавиту Кане и Дэвдатта Паттанаика.

Амиш Трипати (р. 1974) – один из наиболее известных индийских авторов художественных произведений, чьи романы были переведены как на языки Индии, так и на европейские. Амиша Трипати сравнивают с Дж. Р. Р. Толкином и Пауло Коэльо из-за популярности и востребованности его произведений [1].

Первая трилогия автора, известная как *Shiva Trilogy* посвящена богу Шиве. Она включает в себя следующие книги – «Бессмертные Мелухи» [7], «Секрет нагов» [9] и «Клятва Ваюпутров» [8]. Также автор работает над серией книг, посвящённых Раме (*Rama Chandra Series*). На данный момент опубликованы три книги, основанные на мотивах «Рамаяны».

Кавита Кане (р. 1966) также строит свои произведения на религиозных и мифологических сюжетах. Главными героинями произведений являются девушки. Писательница проводит связи между традиционной мифологией и феминизмом, тем самым привлекая ещё больше внимания к своим произведениям. «Жена Карны: королева изгоя» [1] повествует о жене одного из героев «Махабхараты». Кавита Кане называет девушку Уруви. Писательница не скрывает, что это плод ее воображения, в «Махабхарате» имя Уруви не встречается. По мотивам произведения был выпущен сериал «Суженная Карны», съемки которого были прекращены из-за низкой вовлеченности аудитории. В книге «Сестра Ситы» [3] писательница рассказывает об Урмиле, младшей сестре главной героини «Рамаяны» Ситы. Автору удастся раскрыть характер персонажа, показав, что не только Сита достойна уважения и сочувствия. «Принцесса Ланки» [2] повествует о сестре демона Раваны Шурпанакхе, также известной как Минакши. Если в пересказах «Рамаяны» авторы чаще всего делают акцент на ее демонической сущности и чувствах к Раме, то Кавита Кане рассказывает о трудностях жизни Шурпанакхи и ее прошлом.

Мифолог Дэвдатт Паттанаик (р. 1970), помимо публикации произведений религиозно-философского толка, выпускает книги для детей, которые можно отнести к художественной литературе.

Произведение «Девочка, которая сделала свой выбор: новый способ повествования Рамаяны» [5] – интерпретация Дэвдаттом Паттанаиком «Рамаяны» для детей. Акцент в своем произведении мифолог делает на Сите, отмечая, что, тогда как Рама *«не имел права выбора, так как будучи старшим сыном, он был обязан соблюдать правила»* семьи, а Равана считал, что для него правил не существует, Сита имела свободу выбора. По мнению Дэвдатта Паттанаика именно решения Ситы повлияли на ход «Рамаяны». Серия книг Дэвдатта Паттанаика «Забавы в Дэвалоке» (*Fun in Devlok*) повествует о путешествиях богов в современном мире. Например, книга «Паспорт для Кришны» [6] повествует о том, что Кришна захотел посетить одну свою преданную, но в аэропорту столкнулся с проблемой – у него был билет на имя Кришны Бхагавана, но удостоверения личности не было.

Внедрение религиозной составляющей в современную художественную литературу Индии имеет положительный отклик у аудитории. Художественные произведения и книги нон-фикшн, в которых присутствуют религиозные мотивы зачастую становятся бестселлерами. Открытым остаётся вопрос – является ли это эволюцией или деградацией индуизма.

Список литературы:

1. Kané, K. (2013). *Karna's Wife: The Outcast's Queen*. Rupa Publications Private Limited.
2. Kané K. (2016). *Lanka's Princess*. Rupa Publications India.
3. Kané K. (2014). *Sita's Sister*. Rupa Publications India.
4. Pandey, G. (2017, June 16). Amish Tripathi: 'India's Tolkien' of Hindu mythology. *BBC News*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-40284980>.
5. Pattanaik, D. (2016). *The Girl Who Chose: A New Way of Narrating the Ramayana*. Penguin Books Limited.
6. Pattanaik, D. (2011). *An Identity Card for Krishna*. Penguin India.
7. Tripathi, A. (2012). *The Immortals of Meluha*. Westland.
8. Tripathi, A. (2013). *The Oath of the Vayuputras*. Westland, 2013.
9. Tripathi, A. (2012). *The Secret of the Nagas*. Westland Limited.

Анна Коваль

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕРАФАЭЛИТИЗМА И ИХ ПРЕЛОМЛЕНИЕ В КАРТИНЕ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ХУДОЖНИЦЫ ЕКАТЕРИНЫ КУЛИШ «РАЗГОВОР С ПРЕРАФАЭЛИТАМИ»

Прерафаэлитизм – крупнейшее явление в художественной жизни Англии второй половины XIX – начала XX веков. В неоднородной истории прерафаэлитизма большинство исследователей в настоящее время выделяют три главных периода: с 1848 по 1853 г. – период, связанный с деятельностью Братства прерафаэлитов; с 1856 по 1898 г. – период, связанный с эстетическим движением; с 1898 по 1915 г. – период деятельности художников – последователей прерафаэлитов [6, с. 17]. Возникнув как протест против консервативного академического искусства, прерафаэлитизм стал многогранным, продуктивным, влиятельным художественным направлением в и начинателем модерна, эстетизма, дизайна, символизма.

Движению прерафаэлитов посвящена обширная литература, начиная с момента его возникновения. За последние годы появились новые исследования в Великобритании – например три монографии Jan Marsh о женской составляющей движения. В России появились многочисленные исследования связи прерафаэлитизма с Серебряным Веком - работы Жаткина Д.Н., Титаренко С.Д., Новиковой Т. В Украине – публикации исследовательниц Сосик О.Д., Скляренко Г.Я. о влиянии прерафаэлитов на украинских художников. Все вышеперечисленные исследования касаются событий второй половины XIX - начала XX века, а связь с нашими современниками еще не раскрыта в полной мере, хотя на медийном уровне и в социальных сетях тесная связь прерафаэлитов с современной модой, кино и фотографией активно обсуждается.

Поэтому мы ставим целью выявить характерные художественные особенности прерафаэлитизма в работах современных украинских художников, на творчество которых повлияли прерафаэлиты. В нашем исследовании мы применили комплексный подход, соединив интерпретационно – иконологический анализ, сравнительный и описательный методы.

Теоретической базой исследования являются характерные черты прерафаэлитизма, выявленные в диссертации Чуры Е.Н. Автор утверждает, что: «анализ значительного массива художественных произведений дает основание утверждать, что даже при отсутствии видимых связей между отдельными мастерами, прерафаэлитское

движение, растянувшееся во времени на несколько десятилетий, обнаруживает ряд общих эстетических знаменателей, которые позволяют говорить о нем, как о творческом направлении, имеющим узнаваемое лицо» [4, с. 8]. Выявленные особенности безусловно не являются исчерпывающими, поэтому мы сосредоточили наше внимание лишь на ключевых аспектах.

К таким художественным особенностям (наличие которых не обязательно в полном объеме) Чура Е.Н. относит:

- темы, сюжеты и образы в рамках трех викторианских «Возрождений» – «средневекового (готического)», «ренессансного», «классического»; часто основой являются литературные произведения английских, итальянских авторов, а также Библейские и мифологические сюжеты, в которых художники зачастую находят самые драматические моменты;
- образы романтического прерафаэлитского «приюта» - места тишины и покоя, свободы от бегства времени, убежища в естественном природном окружении в ее «камерном» проявлении (сад, небольшая роща, поляна, обитель, розарий, фруктовый сад, страна безвременья);
- образы идеальной возлюбленной – красивой женщины, которая обладает таинственностью, мистицизмом, некоторой отрешенностью, но в то же время внутренней силой и осознанием своей ценности как личности. С женскими образами часто связаны образы смерти, сна, молчания, одиночества, колдовства. Часто повторяемые образы – это Офелия, Леди Шалот, Элейна из Астолата. Отличительными характеристиками внешности женщин на их полотнах являются роскошные волосы (часто рыжие) и свободные платья насыщенных цветов.
- музыку и музицирование как сюжет и мотив – изображение музыкальных инструментов, играющих и поющих персонажей, а также композиционная и колористическая гармония, рождающая внутреннюю музыку полотен.
- стихи и надписи, сопровождающие картину, полнее раскрывающие замысел художника.
- скрупулезную прорисовку деталей, использование их как символов, которые не усложняют картину, а наоборот помогают раскрыть ее смысл.
- богатую палитру ярких, чистых цветов и отсутствие лака.

В данной статье мы подробно остановимся на характерных чертах прерафаэлитизма в творчестве украинской художницы Екатерины Кулиш из Днепра, выявленных нами на ее картине **«Разговор с прерафаэлитами» (2019).**

По словам Соболевской Е.К., которые вынесены в название ее эссе *«Мы ничего не знаем про уход, и тем не менее...»* [3, с. 105], художники всех времен пытаются найти ответ на вечные вопросы бытия. Катерина Кулиш, как и прерафаэлиты обращается к вечным темам жизни и смерти.

В интервью Катя рассказала: *«Я увлекаюсь эстетикой прерафаэлитов на протяжении большого периода своего творчества. В их творчестве я нахожу вдохновение и ищу образы для своих картин. Мне нравится, как художники – прерафаэлиты изображают лица. Их манера письма такая воздушная, такая утонченная. Стараюсь брать именно эту невесомость в свои картины. Из мастеров особенно выделяю для себя Джона Милле. В своей картине «Разговор с прерафаэлитами» я соединила реалистические и абстрактные элементы. Реалистические - это наша материальная жизнь, а абстракция - ментальная. Они находятся на одной плоскости холста, что показывает связь материального и ментального».*

Нами были выявлены и проанализированы следующие характерные особенности прерафаэлитизма в названной картине:

1. **Сюжет** имеет литературную основу – это история героини пьесы **Уильяма Шекспира «Гамлет» Офелия**. Художница иллюстрирует строчку “И, как была, с копной цветных трофеев, Она в поток обрушилась” [5].

2. **Уединенный приют** – умиротворяющая стихия воды (материнская Вселенная), в которой отражается великолепный живописный венок (отражение сада); тишина и покой, время замедлилось.

3. **Образ «идеальной возлюбленной»** – прекрасной влюбленной девушки, беззащитной перед трагическим роком и неумолимой силой водной стихии; «плывущие», «спящие» женщины – доминантные женские образы прерафаэлитов.

4. В картине присутствует **внутренняя музыкальность** – сладкозвучное журчание воды переплетается с печальными трагическими нотами;

5. **Тщательно выписанное лицо** героини с отрешенным спокойным взглядом, вскинутые вверх изящные руки (материальная жизнь) вписаны в абстрактный фон, в котором угадываются локоны

роскошных рыжих волос, лепестки и веточки, пузырьки воздуха, капельки воды, легкие волны;

6. **Богатая палитра ярких чистых цветов** - оттенки синего, зеленого, оранжевого, белого ласкают взор и позитивны; глубокий синий, коричневый настораживают и вносят нотки негатива.

7. Стихи и надписи, сопровождающие картину – отсутствуют.

Художник показывает самый **драматический момент** в жизни героини, что характерно для прерафаэлитов. В картине чувствуется покой, умиротворение, вечная красота. Аллюзии и реминисценции помогают раскрыть замысел автора. Аллюзия – это **явная** отсылка к прерафаэлитам содержится **в самом названии картины**. Реминисценция – **неявная** отсылка к картинам художников-прерафаэлитов на эту тему: полотно Джона Эверетта Милле, Джона Уильяма Уотерхауса, Артура Хьюза.

Таким образом, в картине Екатерины Кулиш «Разговор с прерафаэлитам» нами были выявлены и проанализированы шесть из семи характерных художественных особенностей прерафаэлитизма, то есть картина обнаруживает ряд общих эстетических знаменателей, которые позволяют говорить о ней, как о произведении, имеющем «узнаваемое лицо».

Обобщая вышесказанное можно сказать, что художник переработала сюжеты и образы, присущие творчеству прерафаэлитов и перенесла их в другой художественный период. Это может говорить о том, что **творчество прерафаэлитов оказывает влияние на развитие современного украинского искусства**.

Данное исследование является частью магистерской работы «**Художественное наследие прерафаэлитов в контексте мировой культуры**». На примере картины Екатерины Кулиш мы видим процесс реализации феномена **преемственности**, который позволяет определить **особенности традиции прошлых культур** и специфику их **проявления в новых условиях** [2, с. 53].

По словам Перси Бейт, «Волна увлечения прерафаэлитам раскатилась повсюду, рассыпалась тысячами брызг самых причудливых форм, захватила такое огромное пространство, что теперь никто не сможет определить того пункта, где бы в искусстве начиналось и где бы прекращалось влияние прерафаэлитов» [1, с. 4].

Список использованной литературы:

1. Бейт Перси. Прерафаэлиты [The English Pre-Raphaelite Painters: Their Associates and Successors] / Бейт Перси; пер. с англ. Кулишенко Ю. 2013. 240 с.

2. Вернигорова Е.С. Реализация преемственности в процессе развития искусства на примере живописи прерафаэлитов. В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. статей XXXIII междунар. науч.-практ. конф. 2014. № 2. С. 53 – 58.
3. Соболевская Е.К. Мы ничего не знаем про уход и тем не менее... // І Верниковські читання (2021): Матеріали Наукових читань пам'яті Марата Верникова / відп. Ред. В.Л. Левченко. Одеса: ОНУ Мечникова, 2021. С. 105 – 108.
4. Чура Е.Н. Проблемы художественной теории и практики позднего прерафаэлитизма: автореф. канд. искусствоведения. М. 2006. 18 с.
5. Шекспир У. Гамлет: Принц Датский. Пер. Пастернака Б. Акт 4, сцена 7. <http://rushist.com/index.php/foreign-literature/5280-shekspir-gamlet-chitat-onlajn-polnostyu>
6. Шестаков В. П. Прерафаэлиты: мечты о красоте. М. Прогресс-Традиция. 2004. 224 с.

Крістіна Золотарьова
**СКУЛЬПТУРА ТА ЗОБРАЖАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО НАРОДУ
МАЙЯ**

Майя – дивовижна цивілізація, основними надбаннями якої є: високоточна календарна система, математичні розрахунки (нуль, великі величини), дослідження та відкриття в астрономії, писемність (велика кількість дослідників вважає, що точні науки і письмо виникли і розвивались під прямим впливом цивілізації ольмеків), медицина (проводились достатньо складні оперативні втручання в організм, створювались різноманітні засоби лікування). Література і писемність були реформованими та адаптованими версіями письма «народу ягуарів», але прикладів для повноцінного аналізу та дослідження збереглося катастрофічно недостатньо.

Релігійна система була достатньо самобутньою: політеїстична система вірувань, взаємозв'язок між людиною і богами, осмислення структури Всесвіту (залежності діяльності і наукових розробок – математичних розрахунків від цієї структури). На відміну від Месопотамії (де взаємовідносини «людина – вища сила» були максимально відстороненими), давні майя розуміли взаємодію з богами як повноцінний, обов'язковий та відповідальний процес. Від цього йде багатогранний комплекс ритуальних дій [1], що демонстрував своєрідну співпрацю між людьми і вищим порядком (в усіх його проявах). Тому, обов'язкові моменти жертвоприношень (не завжди з літальною кінцівкою, частіше символічних – проколи тіла, кровопускання) і ритуальні дії (танці, музичні вистави, молитви та інш.) були повсякденними елементами життя давніх майя. Провідниками між звичайним народом і богами були жерці (які відрізнялись широкими науковими, суспільними, гуманітарними знаннями) і упорядкована ієрархічна система жрецької общини. Можна сказати, вони були двигунами науки, культури і світогляду цього народу, працювали і жили у храмах, які були взірцями кращих надбань суспільства і прикладами яскравого, самобутнього стилю.

Найвідомішими і частково дослідженими містами регіону майя є (алфавітний порядок): Абай Такалик, Алтун Ха, Бекан, Бонампак, Дос-Пілас, Ек-Балам, Ель-Мірадор, Ель-Перу, Ель-Портон, Ізапа, Іхімче, Кабах, Калакуль, Камінальхуу, Канкуен, Караколь, Квірігва, Коба, Колха, Комчен, Копан, Котсумалгуапа, Куелло, Ла-Бланка, Ламанай, Ла-Мільпа, Майяпан, Мікско-Вьехо, Накбе, Нако, Наранхо, Паленке, П'єдрас-Неграс, Ріо-Асуль, Санта-Ріта, Сейбал, Серен, Серрос, Тайясал (Тах-Іца), Тасумаль, Тікаль, Тоніна, Тулум,

Уашахтун, Уканалъ, Утатлан, Ушмаль, Цібільчальтун, Чальчуапа, Чічен-Іца, Шунантунич, Яксуна, Яшчілан [4, с. 103-116].

Практичність, пропорційність, геометричність – основні риси будування і проєктування в цивілізації давніх майя. Виділялися дивовижні стели, величаві храмові комплекси з великою кількістю сходин і потаємних приміщень (Альберто Рус Луильє одним з перших звернув увагу на своєрідний вигляд підлоги у «Храмі Написів» у Паленке [2]). Співпраця Фредеріка Кезервурда і Джона Стефенца дозволяє отримати детальне уявлення про зовнішній вигляд архітектурних пам'яток, ілюстрації яких мають професійне та інформативне виконання [3].

Періодом архаїки в культурі цього регіону традиційно вважають 7-1,2 тис. до н.е., коли закладались і формувались попередні обрії майянської цивілізації, а саме: заселенням (що відбулось в період від 12000 до 7000 р. до н.е.) і розширенням ореолу існування цього народу. Під перехідним періодом можна розуміти такі історичні періоди в історії майя, які традиційно мають назву: рання преκласика (1200-1000 р. до н.е.), середня преκласика (1000-300 р. до н.е.), пізня преκласика (300 р. до н.е. – 250 р. н.е.). Період Давнього Царства хронологічно підрозділяють на такі ланки: рання класика (250-600 н.е.), пізня класика (600-900 н.е.), кінцева класика (800-1000 н.е.). Нове Царство: постκласика, а саме: рання постκласика (900-1200 р. н.е.), пізня постκласика (1200-1521 р. н.е.) [4, с. 17-23].

Скульптура народу майя розвивалась разом з усім мезоамериканським регіоном і несе в своїй техніці та сюжетах частини впливу багатьох культур регіону, тобто вона не формувалась відокремленим та ізольованим способом. Техніка майя вражає стильовими різновидами та просторовими прийомами, були задіяні як горельєф, барельєф, різьба, так і експериментування з об'ємом (в залежності від періоду).

Майянська скульптура має чітко виділені і характерні образотворчі прийоми та відрізняється великою кількістю монументальних робіт, які найчастіше є органічною частиною архітектурного ансамблю (а іноді і центральною). Матеріал для монументальної пластики використовувався той, що був присутній в необробленому вигляді на території, а саме: вапняк і деревина. Скульптура була включеним, обов'язковим елементом в архітектурі давніх майя (в храмах, декоративні колони, сходи, панелі).

Змістовне наповнення, орнаментальне забарвлення, використання «ієрогліфів», писемності як декоративного елемента, як доповнення до скульптурної композиції, кольорове, насичене деталями

прикрашання будівель, релігійна та класова, власна тематика, ярко виражена орнаментальність та стильові відмінності в залежності від територіального положення – одні із характерних рис мистецтва культури народу майя.

Гарною ілюстрацією, що наглядно демонструє «включеність» в архітектурний ансамбль скульптурних об'єктів майянської культури, може послужити праці художника, дослідника і мандрівника – Ф. Кезервурда. Опублікована в Лондоні (1844) його ілюстрована робота під назвою «Види античних монументів в Центральній Америці, Чіапасі і Юкатані» [3]. Дивлячись на ці роботи, можна не тільки оцінити всю дивовижність моменту наукового відкриття (вперше побачені і задокументовані дослідниками), а й оцінити архітектурні та скульптурні особливості культури регіону майя. Скульптури малих форм виготовлялись з нефриту, обсидіану, цінних металів, кременю та іншого дрібнозернистого [2, с. 191] каміння, також із кості і мушлі. Цікавим прикладом для ознайомлення і вивчення характеристик, стилістики скульптури малих форм є каталог виставки музею Метрополітен «Мистецтво доколумбового золота. Колекція Ян Мітчелл» [5].

Тематика скульптурних витворів зображального мистецтва культури майя була дуже різноманітною, відображала соціальні віяння свого часу. Основна увага приділялась державним (зображення осіб високого статусу, рівня, становища: правителів, жерців) та релігійним сюжетам (зображення божеств, яких персоніфікували, або їх символічним відображенням: звірі, рослини, геометричні фігури), не обходячи стороною класові моменти суспільства (зображення простих людей у більш спрощеній формі).

Одним із яскравих елементів, зображальних форм, що використовувався в оздобленні храмів, стел, олтарів (у більш пізній період) різноманітних архітектурних споруд, була маска. Маска виступала своєрідним симбіозом людського і тваринного, демонструючи таким чином символічну дуалістичність. Тему масок розглядає американський історик, антрополог, археолог Г.Дж. Спінден у своїй праці під назвою «Античні цивілізації Мексики та Центральної Америки» [6, с. 76].

Слід зауважити, що через різницю в мистецтві і архітектурі, в залежності від регіону чи міста, стилістику поділяють не тільки хронологічно, а й географічно. Основні стилі по територіальному знаходженню характерних культурних пам'яток – класичного періоду: Петен (Уканалъ, Йашха, Волантун та інш.), Мотагуа (Копан, Кірігуа), Усумасінта (П'єдрас-Неграс [4, с. 120], Йашчілан, Бонампак,

Хонута, Баланкан, Моралес, Ель-Крібе, Ла-Мар та інші.), Паленке, Ріо-Бек – Ченес (Пасьон-дель-Кристро, Печаль), Пуук (Ушмаль, Кабах, Лабна, Шкалумкін, Ошкінток, Чакмультун та інші.), посткласичного: Чічен-Іца, Майяпан, Тулум (Шельха, Шкарет, Плайя-дель-Кармен, Пальмуль, Ичапатун, Нисукте та інші.) [2, с. 192 - 203]. Кожен регіон в окремий історичний період відрізнявся аутентичним стилем і особливою манерою як в архітектурі, скульптурі, так і в живописі, кераміці.

Живопис, художня кераміка, ювелірні прикраси носять відбиток загальних традицій, тематика має релігійні, історичні, хронологічні і державні мотиви (як і архітектура, скульптура). Найвідоміші в наш час зразки, що збереглися (знайдені в містах: Бонампак [2, с. 155], Чакмультун, Мульчик, Паленке, Чічен-Іца, Тулум), демонструють сцени побуту, воєнні дії, ритуальні процеси, містичні акти, символічні (місцями алегоричні) зображення, щедро розбавленні чіткими, графічними, багато навантаженими орнаментальними елементами.

Таким чином, скульптура і зображальне мистецтво народу майя за весь період свого існування змінювались та розвивались невід’ємно від суспільно-культурних, державних, релігійних процесів. Дослідникам у наш час знайома лише маленька частка не тільки майянської культури, а й культури всього мезоамериканського регіону.

Ця тема демонструє потенціал, який не втратить своєї актуальності у найближчі роки (десятиріччя), бо залишається колосальний пласт не знайденої, не опрацьованої і не дослідженої інформації.

Джерела та література:

1. Гуляев В.И. Города-государства майя (структура и функции города в раннеклассовом обществе). М.: Наука, 1979.304 с.
2. Рус А. Народ майя / Пер. с исп. с сокр. Э.Г. Александренкова; Науч. ред. и авт. предисл. В.И. Гуляев. М.: Мысль, 1986.256 с., 40 л. ил., карт.
3. Catherwood F. Views of ancient monuments in Central America, Chiapas and Yucatan. London, 1844. 58 p.
4. Foster L.V. Handbook to life in the ancient Mayaworld. New York: Facts on File, 2002. 417 p.
5. Michell J. The art of precolumbian gold / Exhibition shown at the Metropolitan Museum of Art. New York, May 9 to August 11, 1985. ed. Elizabeth P. Benson Italy, 1985. 248 p.
6. Spinden H.J. Ancient civilizations of Mexico and Central America. New York, 1917. 238 p.

Ірина Скрипак
**ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИМІРИ САМОТНОСТІ
В БУТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ**

Постановка проблеми. У посткарантинному світі питання самотності вийшло за межі філософської проблеми. Сьогодні це глобальний соціальний феномен, а не лише ознака певних соціальних та вікових груп, як було до ХХІ століття: самотність як усвідомлений вибір відлюдників або жереб долі самотніх людей похилого віку. У глобальному світі самотність стала наріжним каменем сучасності внаслідок засилля екранної культури та поширення віртуальної реальності, а також пандемії коронавірусу, яка призвела до граничної ситуації – примусової соціальної дистанції та тривалої ізоляції мільйонів людей по всьому світу. Людині ХХІ століття вкрай важливо усвідомити самотність як важливий феномен буття, навчитися культурі самотності та знайти способи її подолання – шляхом мислення, інтелектуального дозвілля, єднання з природою, творчого усамітнення тощо. Вкрай важливо повернути собі культуру самотнього дозвілля, вміння перебувати наодинці із собою та присвятити самотнє перебування пізнанню себе й творчості, що допоможе подолати самотність як негативний стан і знайти в ньому ресурс та натхнення, можливість проявити жагу й волю до пізнання і творчості. Розглянемо приклади усвідомлення самотності та життя наодинці з собою, яке залишили по собі видатні філософи людства. Спробуємо усвідомити виміри самотності в посткарантинному світі, а також окреслити шляхи подолання самотності.

Мета дослідження: дослідити самотність як феномен буття; розглянути шляхи її подолання.

Самотність як акт творіння й пізнання. Самотність – невід’ємна частина буття творчих особистостей – художників, письменників, поетів, а також філософів і науковців. Завдяки творчому усамітненню людство отримало багату літературну й мистецьку спадщину, великі відкриття і величні роздуми про основоположні питання людства – про самого себе, сенс життя, першопричину всього тощо.

Усі твори мистецтва було народжено на самоті, коли людина здатна вловлювати ідеї та чути голос душі, пригадувати знання про вічні сутності, як говорив Сократ. Зокрема, у діалозі «Федон» Сократ наголошує: *«Коли душа самотійно розглядає щось, тоді вона лине в царину того, що чисте, вічне, безсмертне й стає. І оскільки вона споріднена з таким буттям і до нього тягнеться, то вона входить у*

зв'язок із ним щоразу, як тільки залишається наодинці із собою і не має перешкод». [2; с. 184].

Філософ-екзистенціаліст Девід Генрі Торо апостеріорі дослідив самотність: він добровільно відлюдився у лісі на два роки, два місяці і два дні, а після написав про це у низі «Волден, або Життя у лісі». Навіть для середини XIX ст. таке тривале усамітнення і життя окремо від цивілізації для світської людини було нонсенсом. Але саме ця книга захоплювала очільників духовних революцій – Лева Толстого, Махатму Ганді, Нельсона Манделу тощо. Торо описує сутність самотнього перебування як ознаку людини мислячої: *«Навіть найкраще товариство швидко втомлює і відволікає від серйозних роздумів... Я ніколи не зустрічав товариша ближчого, ніж самотність. Ми часто буваємо самотніші серед людей, ніж у тиші своїх кімнат. Коли людина мислить або працює, вона завжди сама, де б не перебувала»* [3].

Як писав Е.-М. Ремарк у романі «Тріумфальна арка», *«Самотність – одвічний рефрен життя... Людина самотна завжди і ніколи»*. Насправді ми завжди наодинці зі своєю свідомістю і можемо поринути в захоплюючу подорож до самоусвідомлення. Людина апіорі не самотня, бо здатна мислити і усвідомлювати сама себе, а також має здатність творити, якщо виявить до цього зацікавленість та волю.

Самотність як безпорадність. Самотність осмислював стоїк Епіктет та описував її як безпорадність, що не завжди дорівнює фізичній самоті. *«Самотність є певним станом безпорадності. Адже якщо хтось – один, це не означає, що тим самим він же й самотній, так само, коли хтось – у натовпі, це ще не значить, що він не самотній»*. [1] Отже, ми бачимо, що перебувати на самоті недостатньо для того, щоби бути самотнім, і фізична відокремленість не означає самотності в істинному сенсі – внутрішнього спустошення, відособлення. Недарма Епіктет вживає для позначення самотності слово «пустеля» (гр. – *ἐρημος*) замість слова «самотність» (гр. – *Μοναξία*), що походить від слова «сам, один» (гр. – *Μόνος*). Насправді проблема самотності полягає в тому, що люди не знають, як поводитися на самоті, як перебувати наодинці із собою, тож фактично «не витримують» себе. *«Вони [люди] не уявляють собі, як можна проводити життя самому... слід мати якусь і до цього підготовку – могли тяжіти самому собі, перебувати із самим собою»* [1].

Для Епіктета спротив самотності є неприродним, і це ознака слабкості людини, негідного життя всупереч чеснотам. *«А ти не витривалий і всім не задоволений, і якщо ти сам, то звеш це самотністю, а якщо з людьми, то звеш їх підступними й розбійниками, жалієшся навіть на своїх батьків, дітей, братів, сусідів. Тоді як слід*

було би, залишаючись на самоті, називати це спокоєм та свободою, і вважати себе подібним до богів, а перебуваючи серед багатьох людей, називати це... святом і загальним святкуванням, і ось так все приймати із задоволенням». [1] Водночас наголос на тому, щоби навчитися бути із самим собою та вміти опанувати себе на самоті не означає, що людині треба відлюджуватися. Проте почуватися не самотнім можна не з будь-якою іншою людиною, а лише з доброчесною. *«Адже від самотності позбавляє поява людини не взагалі, але людини правдивої, совісної, корисної»*. [1] Отже, починати потрібно із себе: правильно розуміти самотність, не вдаватися до безпорадності та приймати стійко самоту, бути вдячним самотності як богоподібній свободі й можливості пізнати себе.

Самотність як спосіб єднання з природою. На думку китайського «безсмертного поета» Лі Бо, самотність дарує можливість споглядання природи та прозріння, які відкриваються у цьому величому акті буття – пізнанні себе та світу безпосередньо, через усвідомлення краси творіння та захоплення природою. У вірші *«Під місяцем самотньо п'ю»* (Пер. А.І. Гітовіча) Лі Бо показує, що все, на чому ми фокусуємо увагу своїм розумом і внутрішнім спогляданням, поєднує нас із цими явищами на сутнісному рівні: *Самотньо п'ю вино, / І друга немає зі мною. / Але в товариші по чарці місяць / Покликав я в добрий час, / І тінь свою я запросив – / І троє стало нас...* [4] Споглядання природи й милування нею – нескінченний процес, що пов'язує між собою споглядача та об'єкт його уваги, який натомість стає суб'єктом під час взаємного споглядання. Це проникнення у суть всього живого, як у вірші *«На самоті сиджу в горах Цзінтіньшань»* (Пер. Л. Первомайського): *«Я на гори дивлюся – / і не набридає мені, / Горам також на мене / дивитися не набридає»*. [4]

Вже згаданий вище Генрі Торо детально описує взаємодію з природою, яка ніколи не залишає людину на самоті. На його думку, важливіше – не відчужуватися від природи, ніж від людей, аби не перебувати на самоті у тривозі й пригніченні, нудзі чи то екзистенційній тузі. *«Мені було неприємно залишитися на самоті. Але я відчував, що це був хворобливий стан, і вже передбачав, що він мине. Серед цих думок, під шум тихого дощу, я раптом відчув – у падінні дощових крапель, у кожному звуці й предметі навколо дому – децю нескінченно дружнє, і це мене підтримало; удавані переваги людського товариства здалися мені незначущими, і з того часу я більше про них не думав»*. [3] Торо роздумує про самотність і наявність тіньової сторони в усьому сущому, а також вдається до поетичних метафор, порівнюючи людей та природні явища, небесні тіла тощо: *«Я не більше*

самотній, ніж млиновий струмок або флюгер, або Полярна зірка, або південний вітер, або квітневий дощ...» [3].

Самотність як екзистенціал граничного буття. У метаантропології Назіпа Хамітова розглядаються певні ознаки самотності, які автор називає «масками самотності», – нудьга й туга. *«Нудьга й туга є переживанням своєї самотності у бутті. Це переживання свого незлиття із буттям, викинутості з нього. Це переживання свого відчуження від буття – туга й нудьга означають вихід до власних меж і намагання їх зруйнувати».* [5] Назіп Хамітов зазначає, що культура самотності руйнується об страхи й інстинкти, що властиві людині буденного буття: *«Людина нудьги – та, яка боїться залишатися наодинці із собою. Це людина, яку обтяжує власне товариство».* [5] Хамітов також вдається до метафори «пустелі», де внутрішньо перебуває людина нудьги: *«Людина нудьги живе в пустелі – нудьга спопеляє її внутрішній світ».* [5] Така людина характеризується автором як «обиватель», у якого «воля до самозбереження і продовження роду однозначно домінують над волею до влади». [5] На думку Назіпа Хамітова, найглибша проблема суспільства із обивательськими цінностями в тому, що *«у масі обивателів неможливий вияв особистісного начала. Особистість засинає в ній. Або ж виходить за його межі».* [5] Серед особистостей – людей нудьги – ми можемо виділити багатьох мислителів, геніїв, митців. Вони виявили у своєму житті волю до пізнання й творчості. Як пише Хамітов, *«пізнання-від-нудьги – це внутрішнє пізнання, самопізнання; творчість-від-нудьги – це устремління до само змінення, особистісного перетворення себе».* [5] Таким чином, завдяки само актуалізації, людина долає межі буденності й виходить на новий рівень буття – «граничний». Наступний і завершальний крок у вимірі метаантропології – це вихід за межі особистості, до «мета граничного буття», яке назавжди звільняє людину від екзистенціалів туги й нудьги, дозволяє їй сягнути рівня мета граничного, де панують інші екзистенціали – свобода й любов. Для людини це означає початок внутрішніх війн людини задля виходу за межі нудьги й туги, у надлюдський вимір буття. [5]

Висновки. Упродовж тисячоліть людина усвідомлювала свою самотність, яка уможливлювала та активізувала процеси самопізнання та творчості. Водночас заглиблення у самотність призводило до відчуження людини від соціуму, поглиблювало стан самотності і водночас навчало витримувати й приймати себе. Натомість вихід у граничну ситуацію буття, як-от: відлюдництво, війни чи карантин 2020–

2021 років, може сприяти переходу від самотності до справжньої свободи буття і самореалізації.

Перелік використаної літератури:

1. Беседы Эпиктета / Пер. с древнегр. и прим. Г.А. Тароняна. М.: Ладомир, 1997. – с. 175–176; с. 63.
2. Платон Діалоги : Пер. з давньогр. / Передмова В.В. Шкоди, Г.М. Куц; Примітки Й. Кобова. — Харків: Фоліо, 2008. – с. 184.
3. Гэнри Дэвид Торо Уолден, или Жизнь в лесу. М. : Наука; 1979. – с. 58; с. 61; с. 137.
4. Лі Бо Думи тихої ночі [вірші] / Лі Бо; Перекл. з кит. // Всесвіт. – 1973.
5. Хамитов Н.В. Люди тоски и люди скуки. Тайна одиночества и совместимости мужчины и женщины. Изд. 6-е, доп. и перераб. – К.: КНТ, 2019. – с. 31; с. 76–79; с. 107; с. 126.

Анжеліна Виноградова
ЯК СПІВВІДНОСЯТЬСЯ БІОЕТИКА І ТЕОРІЯ МОРАЛІ?

Новітні соціально-політичні виклики у сфері медицини, біології і новітніх наукових технологій стають потужним імпульсом для подальшого розвитку етичної думки. Актуалізувалася неоднозначна і досить складна проблема співвідношення між біоетикою і теорією моралі [1, С. 5]. Бажаючи зрозуміти, що таке мораль, ми відразу стикаємося зі словом «етика». І не тільки тому, що так називається наука, що вивчає мораль. Слово «мораль», в своєму безпосередньому і первинному значенні, збігається зі словом «етика» і з'явилося в наслідування йому.

Біоетика, як дисципліна, з'являється на хвилі новітніх досліджень кінця 60-х років XIX ст. як «наука виживання». Американський еколог і біохімік, В. Р. Поттер, у 1970 році для позначення комплексного міждисциплінарного знання, метою якого є виживання людства, пропонує назву «Біоетика». У книзі «Біоетика – міст у майбутнє» він окреслив головну функцію даної дисципліни, як, свого роду, «міст» між наукою і гуманітарним знанням, що самі по собі ще не здатні до діалогу [2, С. 5]. Пізніше, у середині 80-х років, В.Р. Поттером було введено поняття глобальної біоетики, програма якої являє собою програму еволюції людської моральності, що закликає до впровадження нових відповідальних рішень у сфері охорони здоров'я людини і збереження природного середовища. «Глобальна біоетика може співіснувати із секуляризованим гуманізмом доти, доки він визнаватиме, що природні закони, що управляють біосферою, більше того – універсумом, не змінюються відповідно до бажань індивідів, урядів і релігійних переваг» [2, С. 39].

При дослідженні співвідношення біоетики і теорії моралі, треба почати з того, що багато філософів, які вносять основний вклад в область біоетики, вважають цю дисципліну теоретичною. Традиційна позиція таких дослідників полягає в тому, що моральна теорія грає вирішальну, якщо не провідну роль. У той же час, є ті, хто ставить під сумнів «прикладну етичну» модель біоетики. В рамках цієї моделі та чи інша моральна теорія (наприклад, утилітаризм, кантіанська деонтологія, теорія чесноти) нав'язується розглянутій прикладній етичній проблемі в надії знайти рішення. Така модель, на думку її противників, перебільшує поділ теоретичного і прикладного. Більш того, є такі, як канадський філософ Вілл Кимлічка, що вважають моральну теорію зайвою в формуванні загального висновку з питань біоетики [3, Рр. 244-270].

У деяких випадках теоретичний підхід до філософського питання або проблеми визначається інтелектуальними тенденціями до узагальнення, універсальності, систематизації, абстракції, ясності і здатності генерувати рекомендації. Наприклад, американський філософ Марта Нусбаум вважає, що існують певні необхідні й достатні критерії етичної теорії [4, Рр. 234-236]. На її думку, етична теорія є універсальною, явною, дає рекомендації щодо практичних завдань; показує, як перевірити правильність переконань, правил і принципів; систематизує і розширює переконання; має певний ступінь абстрактності і спільності. Проте, існують філософські підходи до моральних і біоетичних питань, які не відповідають навіть жодному з критеріїв, викладених вище, але називаються «теоріями». Наприклад, моральний партикуляризм, який не прагне ні до формулювання узагальнень, ні до систематизації, іноді називають «моральною теорією». Більш того, можна навіть стверджувати, що «моральна теорія» використовує певний спосіб аргументації, з певним тоном і стилем [4, Рр. 39].

Отже, існує велика різниця в тому, розглядаємо ми біоетику в її академічному, клінічному або глобальному вимірі, і що саме ми маємо на увазі, коли говоримо про теорію моралі.

Отже, з одного боку, є саме відмінність з теорією моралі, а з іншого – проблеми і питання, які необхідно вирішувати в практичній сфері, що ставить всю дилему під серйозне питання. Проте, важко уявити собі біоетику (у будь-якій формі) при повній відсутності теорії моралі.

Використана література:

1. Максимов Л. Этика и мораль: соотношение понятий. Этическая мысль. выпуск 4, М., ИФРАН, 2003, С. 14-22.
2. Поттер В.Р. Биоэтика: мост в будущее / Под ред. С.В. Вековшининой и В.Л. Кулиниченко. К.: Украинская ассоциация по биоэтике, 2001., с. 216
3. Kymlicka Will Moral Philosophy and Public Policy: The Case of NRTs, *Bioethics*, Slightly revised in *Philosophical Perspectives on Bioethics*, L.W. Sumner and Joseph Boyle (eds.), Toronto: University of Toronto Press, 1996, p. 356.
4. Nussbaum Martha C. Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature, New York: Oxford University Press, 1992, p. 280.

Дмитро Васильєв
НЕОРИМСЬКА ТЕОРІЯ ВІЛЬНИХ ДЕРЖАВ

Не дивлячись на те, що серед 195 країн сучасного світу, більшість держав – це номінально або фактично республіки, у кожній із них рівень повноважень президента, парламенту та об'єм прав народу, відрізняється. Зважаючи на процеси, що відбуваються у міжнародній політиці, та, зокрема, політиці країн Європи, постає необхідність дослідження витоків сучасного республіканізму та лібералізму. Визначення основи та засад домінуючої на сьогоднішній день парадигми державотворення, гіпотетично, здатне дати відповідь на питання – якою є природа суверенітету у сучасному світі. Одним із існуючих витоків є неоримська теорія вільних держав.

Неоримська теорія вільних держав (або в іншій трактовці, республіканська теорія) бере свій початок в Англії у 1642 році в період Англійської громадянської революції, у результаті якої відбувся перехід від абсолютної монархії до конституційної. Опозиція Карла I, тогочасного англійського короля, вимагала розширення законодавчих та виконавчих прав задля збільшення впливу на політичне життя країни. У свою чергу, причиною подібної акції стало відокремлення у суспільному житті Англії нового соціального прошарку – буржуазії, інтереси якої станом на 30-40-ві роки XVII ст. широко лобіював парламент. [5, с. 404]

Як не дивно, в основі неоримської теорії лежать поняття суверенітету та особистої свободи людини. Так, початок ідеологічних розбіжностей між парламентом та королем поклав питання королівської прерогативи щодо запровадження нових податків. Більше того, важливо відзначити, що питання особистої свободи не було основним до розпаду громадянської війни. Скіннер зазначає, що питання про права власності – особливо про те, наскільки володіння власністю може бути підпорядковане волі короля, стає головним до того моменту, коли був скликаний Короткий парламент [4, с.323]. При цьому можна відзначити кілька традиційних джерел політичної аргументації того часу, які мали помітну чинність у конституційній кризі 1640-х. У першу чергу це загальне право і Новий Завіт з церковними ідеями і ритуалами, що виводяться з нього, що обґрунтовують авторитет государя. До звичайного права, парламентські юристи зверталися до різниці між кріпаком і вільною людиною: король може відібрати по праву нашу власність, якщо відносини між нами — це відносини між паном та кріпаком, тому відбір власності позбавляє нас статусу свободи [4, с. 310-311]. Роялістські опоненти, у свою чергу, відповідали їм у типових для

схоластики термінах, обґрунтовуючи обраність монарха, який іменувався намісником Бога. Проте найбільш важливим моментом є те, що в цей час відбулося проникнення в Англію ідей громадянського гуманізму, які надавали політичним свободам особливого статусу, пов'язуючи їх із ідеалом змішаної конституції. Ця традиція, що породила на англійському ґрунті специфічний ідейний продукт - неоримську теорію свободи, яка перегукується з республіканським ідеями вільних міст, перед якими стояло завдання створення політичної ідеології, здатної обґрунтувати їх маргінальну правову позицію та відстояти їхню систему виборного самоврядування від домагань Папи Римського та імператора.

В певній мірі, неоримська теорія стає політико-філософським фундаментом, на якому відбувається формування культурних засад Європейських країн у сфері державотворення. За Скіннером, її витоки слід шукати в Аристотелівському вченні, у рамках якого стверджувалась необхідність відмови від переживань за потойбічне життя у питаннях громадянського життя – у протизагугу доктрині суто монархічних держав (якщо мова йде про Європу), за якою стверджувалось, що королівська влада та держава зокрема надається людям Богом задля подолання гріховності.

Зокрема, будь-яка країна, переходячи на республіканську систему управління, закономірно зменшує вплив духовенства та релігії загалом на політику держави. Секулярне сприйняття світської влади та природи суверенітету призводить до розширення прав громадян та сферу їх обов'язків.

Розглядаючи концепцію суверенітету республіканізму, сформовану його теоретиками, можливо виділити основу доктрини – монарх втрачає абсолютне право на суверенітет та його формування. Замість цього суверенітет держави визначається його народом, розширюється коло носіїв суверенітету.

Республіканці вивели такий тип свободи, який вони визначають як "не-домінування". Петтіт пише, що «недомінування – це положення, в якому людина перебуває, коли живе в присутності інших людей і коли, завдяки суспільного устрою, ніхто з них над ним не домінує» [1, с. 132]. Іншими словами, неореспубліканська свобода – це незалежність від довільної влади. Скіннер відмічає: «неоримские авторы отвергают, *avant la lettre*, ключевую посылку классического либерализма, в соответствии с которой сила или принуждение, угрожающее силой, – это единственные формы ограничений, нарушающие индивидуальную свободу. Неоримские авторы, напротив, настаивают на том, что жизнь в состоянии зависимости также является источником и формой

ограничения. Как только ты понимаешь, что живешь в таком состоянии, это само по себе ограничивает тебя в реализации некоторых твоих гражданских прав» [3, с.75]

Отже, діючі у більшості країн світу норми, такі як конституція, розподіл гілок влади, кожна з яких теоретично має регулювати інші, гарантування базових прав особи тощо – є інструментом передачі частини державного суверенітету у руки народних мас. Подібна акція, яка поступово відбувалась у світі протягом декількох сторіч та продовжує відбуватись, є продуктом концепції «не-домінування». Крім того, перед прихильниками неоримської (республіканської) теорії постають нові соціальні виклики, які потребують окремої теоретичної бази: зокрема, питання мультикультуралізму, взаємовідносин у сучасній сім'ї та взаємодії різних соціально-економічних верств населення.

Список використаних джерел:

1. Петтит Ф. Республіканізм. Теорія свободи і державного правління. М.: Изд-во Института Гайдара, 2016. 488 с.
2. Селютіна Е. Н. Правове положення глави державства в монархічних і республіканських країнах. Вестник государственного и муниципального управления. №3, 2012. С. 92-98
3. Скіннер К. Свобода до лібералізму. СПб: Издательство европейского университета, 2006. 120 с.
4. Skinner Q. Visions of Politics, vol.2. Renaissance Virtues. Cambridge, Cambridge University Press, 2004. 495 p.
5. Чисхолл Х. «Велике вистання», Британська енциклопедія, 12 (11-е изд.), Cambridge University Press, стр. 404 [URL: https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Great_Rebellion] (дата звернення: 5.10.2021)

ПОНЯТТЯ «ЛЮДИНОБОГА» В ФІЛОСОФСЬКИХ РОЗДУМАХ Ф.М. ДОСТОЄВСЬКОГО ТА Ф. НІЦШЕ

Боголюдність вже давно є однією з основних ідей і проблем, що розглядаються російською релігійною філософією і російським богослов'ям. Також, велика увага приділяється відносинам між боголюдністю і людинобожжям: що є людинобожжя, протилежно чи воно боголюдності, або ці концепції можуть існувати в синтезі?

Людинобожжя стало неймовірно популярним серед атеїстів, соціалістів, нігілістів і навіть серед релігійних філософів в кінці 19 – початку 20 століть, і не останню роль в цьому зіграли праці німецького філософа Фрідріха Ніцше.

Ніцше справив неймовірний вплив на розвиток російської філософської і теологічної думки. М. Бердяєв характеризував філософію Ніцше як «самое сильное западное влияние на русский ренессанс» [1, с. 284], філософським концепціям Ніцше були присвячені кілька критичних статей Володимира Соловйова, в кінці XIX століття виник цілий рух так званого «російського ніцшеанства». Однією з концепцій Ніцше, особливо обговорюваних російськими філософами, була ідея «надлюдини».

Згідно Ніцше, людина – лише міст між твариною і надлюдиною. Надлюдина переступає через християнську мораль, критиком якої був Ніцше, і формує свою власну систему цінностей. Прихід надлюдини знаменує смерть Бога – як ідеї, як концепції, як символу трансцендентного в світовій культурі.

Ніцше стверджує, що християнська мораль – це мораль рабів, адже вона змушує людину відчувати себе жалюгідною і соромитися себе. «Християнство возникло, чтобы облегчить сердца; но теперь оно должно сначала отягчить сердца, чтобы иметь возможность потом облегчить их» [3, с. 58]. Натомість їй він пропонує мораль надлюдини, тобто, мораль панів. Її можна назвати анти-мораллю, адже головне в ній – це свобода нічим необмеженої волі.

Основною проблемою, яка хвилює Ніцше, була проблема людського свавілля. Їй він присвячує свої праці: «Рок і історія» та «Свобода волі і рок» 1864 року, «Людське, занадто людське» 1878 року, «Так говорив Заратустра» 1885 року, «Антихрист. Прокляття християнству» 1895 року. Її він осмислює, презентуючи «волю до влади» – вічну боротьбу за домінування, за зростання і розширення, за могутність волі до влади, яка і є воля до життя [4, с. 178].

Ніцше захоплювався Достоевським і його роботами, тоді як сам Достоевський, як вважається зараз, про існування Ніцше так і не дізнався [8, с. 92]. Однак, ідеї, що викладені в їх роботах, завжди так чи інакше пересікалися один з одним: іноді збігаючись, іноді відверто суперечачи. Концепція людинобожественності хвилювала їх обох, і у Достоевського найдокладніше була викладена в його творі «Біси» (1872).

Ідея «людинобожжя», викладена персонажем Кирилова в романі «Біси» Ф.М. Достоевського резонує з ідеєю надлюдини. Людинобог так само звеличує волю – тільки вищим проявом волі він вважає самогубство. Бог, як вважає Кирилов, був вигадкою людини, уособленням страху. Людина, яка перемогла страх, сама стає Богом – точніше, людинобогом. Якщо не боятися смерті, то «жизнь есть, а смерти нет совсем» [6, с. 188].

Ніцше, як і Кирилова, теж хвилює питання смерті. Неодноразово в своїх роботах він звеличує античний ідеал, де герой йде з посмішкою назустріч смерті: «Как недостаёт в наши дни книг, дышащих героизмом! Даже Плутарха больше не читают!» [5, с. 387]. Він так само заперечує смерть: «смерть — не мост, не переход, совсем нет смерти, потому что она принадлежит лишь кажущемуся миру, от которого только та польза, что в нём можно черпать знаки» [7, с. 53].

Якщо звернутися до інших робіт Достоевського, то можна помітити, що багато хто з його персонажів – Раскольников, Свидригайлов, Кирилов, Ставрогин – бажають свободи, це їх головна і кінцева мета. Вони звеличують саме людську свободу, не залежну від Бога, що і наближає їх до людинобога. Однак, всі ці персонажі з точки зору Достоевського – жертви, які потребують співчуття. Вони усі представляються як приклади того, як іноді блискучий розум знищує сам себе, зачепившись за помилкові судження. Достоевський розглядає людинобожжя як відхід від моральності і відступництво, яке ні до чого не призводить.

Георгій Васильович Флоровський, релігійний мислитель і священнослужитель, у своїй роботі «Релігійні теми Достоевського» писав: «Однако и в своих исторических размышлениях Достоевский оставался метафизиком. И разрешал не социальный вопрос, но вопрос о последней судьбе человека. История открывалась ему как непрерывный Апокалипсис, как решение вопроса о Христе. Это он видел в истории. Видел, как строится Вавилонская башня. Видел, как встретился Христос с Аполлоном, как столкнулась мечта о человекобоге с истиной о Богочеловеке» [2, с. 389]. У цьому уривку дуже точно підмічена основна

думка Достоевського про людинобожжя: людинобог – це мрія, тоді як Боголюдина – це істина, до якої необхідно прийти.

Таким чином, можна сказати, що розуміння людинобожжя (або ж «надлюдинності») у Ніцше і у Достоевського дуже схоже, однак, їхнє ставлення до нього різоче відрізняється. Достоевський в своїх роботах передбачає і засуджує ніцшеанство, показує неспроможність, тупиковість ідей людини про необмежену людську волю.

Список використаних джерел:

1. Бердяев Н. Русская идея. Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2008. 318 с.
2. Борисов В. О Достоевском: творчество Достоевского в русской мысли 1881-1931 годов. Москва: Книга, 1990. С. 386-390. URL: <http://www.vehi.net/florovsky/dost.html>.
3. Воля к власти. Опыт переоценки всех ценностей. Москва: Культурная Революция, 2005. 880 с.
4. Достоевский Ф. Собрание сочинений в 15-ти томах. Том 7. Ленинград: Наука, 1990.
5. Ницше Ф. Антихрист. Москва.: Рипол Классик, 1998. 681 с.
6. Ницше Ф. Полное собрание сочинений: В 13 томах. Т.7: Черновики и наброски 1869-1873 гг. Москва: Культурная революция, 2007. 720 с.
7. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое. Харьков: Фолио, 2009. 238 с.
8. Шестов Л. Достоевский и Ницше. Философия трагедии. Москва: ЮНИТИ, 2007. 219 с.

Владислава Намазова
**ПРОБЛЕМА ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В
ФИЛОСОФИИ:
ЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ И МАШИННОЕ СОЗНАНИЕ**

Актуальность темы. На актуальность темы указывают такие факторы, как стремительное развитие искусственного интеллекта и его повсеместное вторжение в различные сферы человеческой жизни.

Степень исследования проблем. Исследования данной проблемы активизировались еще в XX веке и продолжаются до сих пор. Среди современных ученых, которые занимаются исследованием данной проблемы можно выделить Скибу И. Р, Маметьева Е. А, Григорьева А. Д.

Цель и методы исследования. Целью данного исследования является философское осмысление различий между искусственным и естественным интеллектом. Во время работы над этой проблемой были использованы: системный подход, метод анализа и метод сравнения.

Сущность исследования. Несмотря на то, что уже в XVIII - XIX вв., а также в начале XX в., исследования в области математики создали предпосылки для появления искусственного интеллекта, само направление начало формироваться к середине 50-х гг. XX в.. В 1940-х гг. компьютеры продемонстрировали свои возможности в предоставлении памяти и процессорной мощности, необходимой для интеллектуальных программ. Появилась возможность реализовать формальные системы рассуждений в машине и испытать их достаточность для проявления разумности на практике [2, с. 35].

В XXI веке искусственный интеллект развивается настолько стремительно и молниеносно, что люди замечают его полное внедрение во многие сферы человеческой общественной жизни. Ученые создают машины, способные многократно ускорить процесс сбора и анализа информации. Из них пытаются сделать копию человека. Складывается впечатление, что конечной целью создания искусственного интеллекта является полное совпадение с человеком. Отсюда следует вопрос: можно ли считать машину настолько же разумной, что и человека?

До сих пор существуют проблема определения понятия «интеллект». Отсюда следует, что ученые не могут дать четкого определения понятия «искусственного интеллекта». Одни ученые считают, что искусственный интеллект – это способность машин выполнять человеческие функции. Другие же считают, что искусственный интеллект – это лишь подражание человеку и таким же разумным он никогда не станет. А третьи, вообще твердят, что называть

искусственный интеллект интеллектом нельзя, так как он совершенно не имеет интеллектуальных качеств.

Несмотря на терминологические особенности самого понятия «искусственный интеллект», в мировом научном сообществе принято считать, что наличие именно сознания, а не интеллекта станет необходимым и достаточным основанием для признания машины разумной [4]. Без сомнения можно сказать, что машина отличается от человека отсутствием личности. Еще в эпоху средневековья была сформулирована основополагающая традиция понимания «личности» - как «субстанция разумной природы, обладающая свободой воли и чувствами» (Бозций). Личность – это носитель индивидуальных характеристик, обладающий внутренним миром и особыми психическими процессами, что предполагает способность мыслить, чувствовать и обладать свободой воли [3]. Преимущество человека от машины проявляется в свободе выбора. Именно человек способен брать ответственность на себя за принятие любых решений. Он понимает, что является осознанным и самостоятельным индивидуумом, который может воплощать любые помыслы без вмешательства извне. Внешние факторы не могут заставить человека выполнить какое-либо действие без его желания. У машин же не существует эмоций, чувств и желаний. Они руководствуются лишь служением кому-то. Их действия прописаны определенным алгоритмом.

При изучении и анализе проблемы искусственного интеллекта стоит упомянуть тест Алана Тьюринга. По предложению Тьюринга интеллектуальной машиной стали считать такую машину, которую невозможно отличить от человека. Она должна была обладать способностью к общению. Ученый считал, что компьютеры, имеющие 100 мегабайт оперативной памяти, с легкостью пройдут эмпирический тест, ответив на вопросы которого можно определить, с кем вы разговариваете: с реальным человеком или с бездушной компьютерной программой [1, с. 163]. Из вышеперечисленных высказываний следует, что тест Алана Тьюринга не служит доказательством наличия у машин интеллекта, а тем более сознания.

Искусственный интеллект лишен возможности осмысления и суждения своих действий и решений. Он не идет против установленных для него алгоритмов. Живой ум человек невероятно гибок. Он может найти решения в работе с самыми нестандартными и оригинальными задумками. Это все означает, что каждый индивидуум обладает неповторимой и необыкновенной фантазией, присущей только ему. Именно данные характеристики отсутствуют у искусственного интеллекта и дают не нам право считать машину осознанной и

интеллектуальной.

Вывод. Следовательно, благодаря собранной информации из разных источников можно прийти к выводу, что размышления о наличии сознания у машин является долго обсуждаемой темой в философии. Искусственный интеллект нельзя считать осознанным из-за отсутствия у него личностных качеств, желаний, чувств и свободы выбора. Быстрое и более четкое мышление машин – не основание для утверждения наличия у них сознания.

Литература:

1. Григорьев А. Д., Шеманов К. А., Кириллов Г. М. Проблема искусственного интеллекта в философии: граница между человеческим и машинным сознанием // Скиф. Вопросы студенческой науки. 2020. №1(41). С. 161-166
2. Люггер, Д. Искусственный интеллект. Стратегии и методы решения сложных проблем / Д. Люггер. - 4-е изд. - М.: Вильямс, 2003. - 864 с.
3. Маметьев Е. А., Пономарев К. Д. Искусственный интеллект как проблема современной философии // Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания. 2012
4. Скиба И. Р. Проблема искусственного интеллекта: человек и машина URL: <https://neuronus.com/stat/1392-problema-iskusstvennogo-intellekta-chelovek-i-mashina.html> (дата обращения: 18.10.2021)

Анна Хобта

ФІЛОСОФІЯ ПРИЗНАЧЕННЯ В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Питання призначення та сенсу людського буття завжди було і буде актуальним. Самоідентифікація є невід'ємною частиною буття кожної особистості. Це питання рано чи пізно ставить собі кожна людина, намагаючись зрозуміти власне місце у світі. Зараз людство в змозі впливати на природу, суспільство та думки кожної людини за допомогою соціальних мереж.

Метою роботи є спроба окреслити місце «задоволення від життя» – як провідної мети буття сучасної людини у контексті нової ієрархії цінностей, спровокованої передусім соціальними мережами.

Матеріали та методи. Аксиологічний аналіз людини сучасності був здійснений за допомогою гуманістичного підходу, принципів конс'юмеризму та дискурсивності. Використані матеріали робіт та інтерв'ю, тези філософії трансгуманізму.

Людина сучасності знаходиться на перехідній стадії до «народження» постлюдини. На даному етапі суспільство розвивається та співіснує поруч з віртуальним світом – соціальними мережами, де кожен може здаватися тим, ким він не є насправді, де можна ідентифікувати себе з вигаданим образом. Сформувалася нова ієрархія цінностей, де панівну позицію займає задоволення. Культ гедонізму став новою філософією. Зараз людина намагається отримати від життя якомога більше, більше нового, цікавого, приємного. Чим більше, тим краще – життя стає швидшим, кожен прагне насолоджуватися і показувати це оточуючим (зазвичай, за допомогою соціальних мереж).

У кожному історичному епоху перед суспільством постають певні завдання, вирішення яких безпосередньо впливає на розуміння людиною сенсу свого життя. Оскільки змінювалися матеріальні умови життя людей, їх соціальні та культурні запити, остільки змінювалися і уявлення людей про сенс життя. У 21 сторіччі трансгуманізм перемагає гуманізм та «вищі цінності», що були ним сформовані.

Більшість сучасних технологій мають мету приносити людству задоволення, позбавляти страждань та зайвої роботи. Віртуальний світ розширюється і претендує на повноцінне існування поруч з реальним. Не так давно були винайдені гаджети, за допомогою яких можна поринути у іншу реальність і залишитися там на багато годин, забувши про проблеми реальності. За допомогою окулярів віртуальної реальності людина може взагалі змінити відчуття свого місцезнаходження.

Свобода задоволень стоїть в авангарді всіх досяжних свобод постлюдини. Одним з головних завдань трансгуманізму, що формулюються на численних міжнародних форумах Асоціації трансгуманістів і закріплені в офіційних її деклараціях, є "збільшення рівня щастя людини", в тому числі шляхом боротьби проти страждань. Серед рекомендованих засобів досягнення задоволення – анксіолітики (засоби проти страху і тривожності), анальгетики (засоби проти болю), ентактогени і антидепресанти (засоби короточасного придушення негативних почуттів), а також очікувані вченим світом технології, на які буде покладено завдання збільшення задоволення людини. Серед таких: системи телеприсутності, інтерфейси "мозок-комп'ютер", нейропротезування і моделювання мозку, перенесення "Я" людини на синтетичний субстрат – штучне тіло (тіло-аватар) тощо [2].

Н. Бостром, шведський філософ, виходячи з гіпотези, що людство живе в симульованому всередині комп'ютера світі, констатує абсолютну відсутність у нього шансів на порятунок. Безупинно зростає кількість прогресивних технологій, а їхня доступність і вартість падає. Це відкриває перспективу перетворення всієї Землі в комп'ютроніум, штучний інтелект, який саморозвивається і дасть можливість симулювати одночасно безліч віртуальних цивілізацій, подібних до нашої. На думку Н. Бострома, не можна сказати точно, що комп'ютроніум неможливий в принципі, оскільки людям властиво бачити сни, які не відрізняються від реальності (тобто є якісною симуляцією), а значить, за допомогою генетичних маніпуляцій можна виростити супермозок, який би бачив сни безперервно [1].

Якщо розглянути погляди філософів минулих сторіч, варто відмітити, що поява поняття «задоволення життя» пов'язана з ім'ям Епікура. Філософ вважав, що людина народжена для щастя і насолоди, але він розглядав задоволення не у чуттєвому сенсі, а як свободу від фізичних і моральних мук. Проте, для усвідомлення справедливості та значимості висновку філософа потрібен життєвий досвід чи мудрість, або й те, й інше. Більшості ж людей для відчуття задоволення життям необхідно значно більше: досягнення бажаних цілей, самоздійснення, реалізація життєвих цінностей і сенсу, навіть просто задоволення багатьох потреб: духовних і матеріальних, наявних, майбутніх і віртуальних, число яких по мірі їх задоволення збільшується [4].

Задоволення життям – поняття в значній мірі суб'єктивне. Але під натиском суспільної думки і нових трендів у соціальних мережах сучасна людина потрапляє під цей вплив, починає приймати чужі цінності за свої власні. Ми намагаємося довести іншим, що ми щасливі, і

набагато більше часу витрачаємо на побудову «картинки», яку транслюватимемо у «Фейсбуці» або на інших платформах.

Еволюція гуманізму призвела до панування принципу: головне – не втручатися в справи інших, не залежно від того, в які взаємини вступають ці інші, які союзи і сім'ї вони створюють, який спосіб життя ведуть, які їхні сексуальні, релігійні та політичні інтереси. Кожна людина "має право" практично на все за умови, що це не буде суперечити інтересам інших людей. І оскільки головний інтерес – це отримання задоволення і збільшення його кількості, то кожен має на це право. При цьому він "не має права" судити і засуджувати кого-небудь за якість цих задовольень, адже все суб'єктивно. Нема "вищих" і "нижчих" цінностей – секс і театр однаково значущі і прекрасні. Саме на цьому побудована сучасна мораль прав людини [3].

Можливо, у культі гедонізму є свої дагомі переваги. Кожна особистість концентрується на своїх власних інтересах, а не кладе своє життя на досягнення непотрібних цілей. Людство стало більше цікавитися психологією, звертатися до спеціалістів. Сучасна людина намагається пізнати себе, свої бажання.

Ми балансуємо на грані між реальністю та віртуальним світом. Важливо виявляти лише власні цінності та наслідувати індивідуальні принципи.

Висновки. У 21 сторіччі людство стрімко змінюється, формуються нові цінності та погляди на призначення кожної особистості. Задоволення стало новою філософією і сенсом життя для сучасної молоді, яка зростала поруч з новими технологіями.

Список використаної літератури:

1. Бостром Н. Стоит ли бояться отключения Матрицы? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://pub.wikireading.ru/55161>.
2. Горячковская А. Н. Философия трансгуманизма: о суррогатах бытия, похищении идентичности и эвтаназии человечества. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Теорія культури і 770 філософія науки. №1092(2014): Випуск 50. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/209>
3. Мелякова Ю.В. До питання про цінності: трансгуманізм чи не-гуманізм, 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18274/3/Meliakova.%d0%a2.%202020-3.pdf>
4. Чуйко Г.В. Сенс життя у контексті відчуття задоволеності життям. Психологічний часопис Національної академії педагогічних наук Інституту психології імені Г.С. Костюка. № 1(11) 2018

[Электронный ресурс] – Режим доступа:
<file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%BD%D0%B0/Downloads/194-Article%20Text-248-1-10-20180208.pdf>.

ОБРАЗИ ДОБРА І ЗЛА В ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА МЕДІА

Добро і Зло – константи, з яких складається дихотомія нашого світу: вона присутня як в цілому всесвіті як єдиному об’єкті, так і в окремих його частинах. Людина стикається з цими константами щодня в різних буденних речах та ситуаціях – вони подібно до мозаїки складають її буття. Знання про добро і зло є генезою духовного – однією з основних, на думку К’єркегора, детермінант буття людини. [2, с. 275]. Відточене до автоматизма уміння за сутністю речей визначати співвідношення в них добра і зла без попередніх вказівок, тільки силою власного сприйняття – свідчення про розвиток духовного в людині. Саме здатність провести аналіз та виявити не тільки частки зла, але й побачити добро в сутності предметів та явищ – в сутності світу – є показником зрілості душі та готовності людини до нового етапу пізнання світу: визначення місця цього об’єкту у власній системі цінностей.

Фундамент духовного закладається людині змалечку – через процес соціалізації – переданням накопиченого знання про духовне старшим поколінням молодшому. Щоб полегшити засвоєння комплексного пласту інформації, побутовою практикою протягом століть розроблялися стереотипні фольклорні форми, стабільні структури в межах та всередині кожного жанру – універсальних код передачі мудрості минулого. [6, с. 68]. Сосудом цих кодів є казка – розповідний народнопоетичний або писемно-літературний твір про апокрифічні події, іноді за участю персоніфікованих чи фантастичних сил про вигаданих осіб, у формі структурованої, хронологічно послідовної сюжетної оповіді з чіткою композиційною будовою відображають різночасові вірування й погляди та водночас традиційні уявлення народу. [6, с. 70] Саме в казках людина вперше отримує чітке, сформоване в образі поняття про добро і зло, протистояння цих двох частин, що зазвичай завершується перемогою добра.

Найпростіша класифікація казок за В.Ф.Міллером поділяє казки на наступні категорії: казки про тварин, героїко-фантастичні казки та соціально-побутові казки – кожна з яких має свою форму кодування Добра і Зла. [5, с.11]

У казках про тварин – історично найдавніших формах казки – образи добра і особливо зла представлені у вигляді духовних явищ що маніфестуються у світі матеріального – думки, наміри, риси характеру та, власне, вчинки – деякі з них навіть піддавалися олюдненню та гуманізації. У героїко-фантастичних – давні – мають вже більш

матеріально оформлені образи: людей, хоч і з надзвичайними здібностями. Образи зла, з іншого боку, не завжди є повноцінними суб'єктами світу матеріального: це міфологічні істоти та божества – радше пограничні, що стоять на межі ідеального та матеріального. У соціально-побутових казках добро і зло характеризується людським фактором – моральністю – черговою духовною перемінною, а звідси – і самою людиною. Філогенез суспільства відображався на його сприйнятті попередніх кодувань Добра і Зла і перетворення їх на нове, більш просунуте, що відповідало би духу їхнього часу. Відтак, образи Добра і Зла ставали більш комплексними: від фольклору, від святих текстів та їх реплікації, поступово відбувався перехід до художнього сприйняття, а з ним і нові варіації образів. Але навіть у сучасних уявленнях про Добро і Зло присутні ті первинні сенси, закладені в пам'ять з дитинства – авторки та автори творів художніх не завжди здатні самостійно усвідомити це звернення до первісного знання. Присутність цих вічних образів можна розгледіти в кожному творі – книзі, коміксі, кінострічці чи телевізійному серіалі – як і, наприклад, базові 7 сюжетів К.Букера. [3, с.215]

Тому статичність певних елементів нашої культурної пам'яті не є ознакою застою у розвитку людської думки, а якраз навпаки. Ми здатні відтворити лише те, що є доступним нашому сприйняттю – знання, на яких ми ґрунтуємо наші уявлення про всесвіт і наше буття. Розвиток думки буде до тоді, доки образи Добра і Зла дають людині можливість пережити катарсис – зцілення, піднесення душі, що зароджується у переживанні, співчутті та розумінні. [1, с.23]

Таким чином, образи Добра і Зла в дитячій літературі є першими детермінантами розвитку духовності людини.

Використані джерела:

1. Арістотель Поетика / пер. Б.Тен. К.: Вид-во «Мистецтво», 1967р. 139 с.
2. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії. К., 2001.
3. Booker S. The Seven Basic Plots. Why we tell stories – Continuum, N. Y., 2004. 728 p.
4. Гірліна Н. Ю. Духовна культура та процес соціалізації // ГРАНІ: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. № 3 (131) березень 2016 р. Дніпропетровськ: Вид-во: «ГРАНІ». С. 32-36.
5. Пропп В. Я. Морфология сказки. 2-е издание. М.: Изд-во Наука, 1969 г., 170 с.
6. Садовенко С. М. Рецепція хронотопу в українських народних казках // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: щокварт. наук. журн. К.: Міленіум, 2011. № 4. С. 68-73.

Ксения Цацурина
**«ЧЕЛОВЕК ЕСТЬ ТО, ЧТО ОН ЕСТЬ»: ФИЛОСОФИЯ
ЗДОРОВОГО ПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННУЮ ЭПОХУ**

Проблема здорового питания является актуальной в связи с неблагоприятным воздействием на организм нарушений в структуре питания, которые, в первую очередь, связаны с научно-техническим прогрессом, что оказывает влияние на все сферы жизни общества. Некачественное питание людей современной эпохи поспособствовало возникновению алиментарных заболеваний, которые негативно влияют не только на физическое здоровье человека, но и на психическое. Пища влияет на самочувствие и характер человека. [4] Но, при этом, в зависимости от самочувствия, настроения и того же характера меняются вкусовые предпочтения. На сегодняшний день, спектр разновидности пищи возрос до невероятного уровня, вследствие чего, перед человеком предстал выбор. Несмотря на это, часто, под влиянием внутренних или внешних факторов, человек предпочитает ту пищу, которая приносит мгновенное гастрономическое наслаждение, но, при этом, не удовлетворяет потребностей организма.

В современном ритме жизни многие теряют самих себя, не понимают своих истинных желаний, и пища служит далеко не для питания души и тела. Большая часть населения склоняется к приемам пищи не только по причине голода, но и во время стресса, из-за скуки, жадности или же в компаниях, что, в большинстве случаев, приводит к перееданиям и дальнейшим проблемам со здоровьем. Согласно В.А. Териховой, нездоровье человека делает мир нездоровым, который в свою очередь провоцирует дальнейшее человеческое нездоровье. [1, с. 99] Исходя из этого, проблемы с питанием человека приводят к его нездоровью, которое повышает риск смерти, а нездоровье человека вызывает нездоровье мира, что, в конечном счете, приводит к снижению продолжительности жизни человечества. Таким образом, чем больше в мире питающихся неправильно людей, тем ярче тенденция снижения продолжительности жизни и увеличения смертности населения, что не единожды подтверждено исследованиями Всемирной организацией здравоохранения. [6]

В современную эпоху, для решения этих проблем, разработано немалое количество видов питания с различными взглядами и подходами к рациону. Определение правильности питания и объяснение его влияния на здоровье с точки зрения каждого подхода отличается и будет отличаться друг от друга, ибо этому способствует множество различных факторов, например, как религия, мораль и этика,

которые вносят свои коррективы. Это доказывает то, что понятие правильного здорового питания, весьма, относительно и индивидуально.

Невозможно с полной уверенностью говорить о том, что рацион созданный другим человеком, обладающим определенными знаниями в сфере здоровья и питания, будет полноценно удовлетворять потребности организма абсолютно каждого человека, ибо каждый обладает рядом своих особенностей.

Даже если определенная пища в определенном количестве является полезной, что доказано наукой, но при употреблении вызывает чувство отвращения, непереносимость или негативные эмоции – скорее, она принесет организму больше вреда, нежели самой пользы. Это связано с тем, что эмоциональное самочувствие является таким же основным элементом здоровья, как и рациональное питание, и если человек ест что-то лишь потому, что надо или потому, что так кто-то сказал – это уже признак нездорового подхода к питанию.

Исходя из вышесказанного, о правильности питания можно говорить лишь тогда, когда человек принимает в пищу те продукты, которые: удовлетворяют индивидуальные потребности организма в питательных веществах; вызывают гастрономическое, эстетическое, моральное наслаждение и, как результат, положительные эмоции; в таком количестве, в котором нуждается человек чтобы ощутить приятное чувство сытости.

Литература:

1. http://www.intelros.ru/pdf/vestnik_rfo/2013_2/28.pdf
2. Лысов А. С. Философия питания // Вятский медицинский вестник. 2009. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofiya-pitaniya>
3. <file:///C:/Users/User/Downloads/20121211102329sovremren.pdf>
4. <https://www.diagram.com.ua/idioms/idioms2920.shtml>
5. <http://www.bibliotekar.ru/426hippo/26.htm>
6. <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/malnutrition>
7. <https://www.bleckt.com/publication/zdorovoe-pitanie/1571.html>
8. <https://fireinspire.com.ua/ot-raciona-peshhernogo-cheloveka-do-pranoedeniya-kak-vybrat-podxodyashhij-vid-pitaniya/>
9. <https://www.fao.org/fao-stories/article/ru/c/1157989/>
10. <http://minzdrav.gov.by/en/dlya-belorusskikh-grazhdan/profilaktika-zabolevaniy/zdorovoe-pitanie/problems-sovremennogo-pitaniya.php>

Иван Кузнецов

ЗАЧЕМ ФИЛОСОФИЯ СЕГОДНЯ И ЕСТЬ ЛИ СМЫСЛ ПОСТУПАТЬ НА ФИЛОСОФСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У многих вызывает недоумение, почему философия изучается наравне с техническими, естественными и общественными науками. Некоторых удивляет тот факт, что философия крепко связана не только с науками, но и с другими сферами общественной жизни: социальной, экономической, политической, научной, правовой и так далее. Как говорил Марк Туллий Цицерон: «Философия — мать всех наук». Однако, всё же не многие осмеливаются нырнуть в глубины такого большого понятия как «философия».

По данным 2021 года в ОНУ им. И. И. Мечникова, на факультет истории и философии, поступило 17 человек при 125 поданных заявках. Вся эта информация есть в открытом доступе на сайте vstup.osvita.ua. Заявки подало достаточно много людей, но получили возможность обучаться – немногие. В 2020 году из 74 абитуриентов поступило всего 10. Если верить данной информации, можно сделать вывод, что философский факультет не сильно востребован обществом, как для получения будущей профессии.

Действительно, многие смотрят на студентов философского факультета как на людей, оторванных от реальности, которые решили все свои студенческие годы потратить на углубление в философские труды, которые отпугивают среднестатистического обывателя с первого раза. И всё же вернёмся к главному: зачем нужна философия? В случае с философией ответ на такой вопрос всегда будет ущербным для самой философии – так как уже самым прагматичным тоном вопроса она оказывается поставленной в рамки конкретной утилитарной выгоды. Такой пользы, выгоды, философия как раз-таки не дает. И ответив, что философия формирует широту взгляда на вещи и умение мыслить вообще, мы, конечно же, только проиграем – так как эти широта и умение не требуются от современного человека, и без них вполне можно обойтись. Все это незачем людям, живущим по меркам товарной стоимости. Все очень просто: философия действительно дает человеку возможность самостоятельно мыслить и самостоятельно делать выводы. А в обществе, в котором теперь мы живем, такое мышление и такие выводы небезопасны и не нужны. Ему нужны люди, которые не мыслят, а только берут клише и производимые обществом идеологемы, необходимые для сохранения текущего статус-кво, то есть оставить всё как есть и даже не жить, а просто существовать. Идеологи производят идеи, и люди должны их потреблять, брать в готовом виде,

ни в коем случае не вырабатывая их самостоятельно. Мышление – небезопасная вещь. Ведь свободомыслие всегда ведь чревато неповиновением и непокорностью.

Какие знания получают на данной факультете? Не стоит думать, что студенты целыми днями «философствуют» и исследуют разные теории. На первых двух курсах проходят стандартные для всех высших учебных заведений предметы: экономику, высшую математику; русский язык и литературу, этику, иностранные языки и так далее. После второго курса начинается специализация — студенты определяются с направлениями. Чаще всего выбирают социальную философию, философию религии и историю философии. С этого времени предметы изучаются глубже, а студенты узнают, чем Карл Маркс отличается от Мартина Хайдеггера.

Сама философия есть мировидение, то есть совокупность взглядов на мир в целом и на отношение человека к этому миру. Философия отличается от иных форм мировоззрения тем, что относится, прежде всего, к научной сфере общественного сознания (хотя, надо сразу отметить, не только к этой сфере), а внутри нее – имеет специфический категориальный аппарат, опирающийся в своем развитии не на одну какую-либо научную дисциплину, а на все науки, на весь единый совокупный опыт развития человечества.

Есть ли смысл поступления на факультет философии сейчас? Во время получения образования действует главный принцип – самообразование. Задача преподавателя в том, чтобы дать направление и показать навыки работы со справочным материалом, с источников. Преподаватель дает скелет, а задача студента нарастить на нем мышцы, чтобы получить красивую форму.

Стоит ли поступать на факультет философии? Это крайне индивидуальный вопрос, потому что факультет философии подходит для людей достаточно ограниченного круга. Почему? Монетизировать знания сразу не получится, а наше общество настроено на быструю монетизацию. Получать быстрый материальный положительный эффект от тех знаний, который человек приобрел - нормально.

С философией немного по-другому, потому что её сфера применения достаточно узкая - это участие в исследованиях, либо преподавательская деятельность. Если не сложилось с преподаванием и наукой, то можно найти себя в около гуманитарной сфере. Например, в психологии. Всё-таки цель философии очень близка к пониманию характера человека. Поэтому можно реализоваться в этом направлении, набравшись опыта и пройдя дополнительные курсы. Найти себя есть шанс в любой сфере, практические навыки для которой приобретаются

и вне вуза. Конечно, философ не сможет работать медиком или инженером. А вот рекрутером или бухгалтером — вполне. Плюс остаются направления, где философское образование играет важную роль. Например, политология и социология. В этих сферах анализируют происходящие явления — и философия помогает находить корни проблем.

Почему люди поступают на философский факультет? Часть идет просто за дипломом, потому что на рынке труда еще остаются вакансии, где требуется высшее образование. Мы уже выяснили, что такой диплом позволяет работать во многих местах. Другие поступают осознанно, потому что увлекаются политикой, хотят познать мир и в будущем использовать это для реализации идей. Кто-то планирует связать жизнь с наукой и преподавательской деятельностью.

Проведя опрос среди абитуриентов, я получил такие результаты, цитирую: "Я бы поступила на философский факультет, если бы сама же в себе нашла жилку пытливого человека, если бы в первую очередь я сама интересовалась искусством жизни и почему мы выбираем то или иное. Но в то же время, если идти по варианту выгоды, лучше пойти экономическую или IT специальность, так как философия как наука в наше время стала практически неактуальной". Так же любезно согласилась ответить на мои вопросы и другие абитуриенты: "Я бы не поступил на философский факультет по своей воле, так как думаю, что это в дальнейшем не будет приносить мне прибыль. Не могу сказать, что сама специальность меня отталкивает. Довольно интересно, как с помощью философии ты можешь понять некоторые аспекты жизни и взглянуть на мир по-новому. Да, я воспринимаю эту науку больше как хобби нежели способ заработка денег". Подобным образом ответило ещё несколько человек. И вот мы имеем данную картину происходящего. Всё же многие склоняются к тому мнению, что философия не сможет в будущем обеспечить нужды человека.

В конце своего небольшого доклада, хочу сказать, что учеба на философском факультете в первую очередь поможет реализоваться в педагогике. Диплом позволит преподавать гуманитарные предметы и быть репетитором для детей, которые сдают экзамены. Если планируете связать жизнь с наукой, то можно остаться на кафедре, пойти в аспирантуру и развиваться в этой среде. Вы станете преподавателем вуза, а возможно, известным философом. В остальных случаях диплом философского факультета дает шанс раскрыть себя в около гуманитарных сферах. Но для построения успешной карьеры могут понадобиться прикладные навыки, которые приобретаются на дополнительных курсах.

Но всё же, по моему мнению, ответом на главный вопрос: "Почему на факультет философии поступает мало абитуриентов?", есть боязнь. Боязнь познания того, то происходит вокруг тебя. Боязнь того, что, как бы это банально не звучало, будет сложно. Но если так посмотреть, то в наше время мало что даётся людям легко. Человеческий ум стал менее пытливым, людям не то что лень искать ответы, им прощу закопаться в рутину бытия нежели искать свой путь. Так как сказать, они боятся и убегают от жизненных ситуаций, забывая о том, что каждый миг пребывания в этом мире индивидуально, и каждый пишет свою историю. Но всё же замечательно то, что абитуриенты всё-таки поступают на данный факультет, что означает, что философия, возможно, вновь восстанет из пепла, словно Феникс.

Владислав Вигель

«ВЛЮБИВШИСЬ В ОДНО ПРЕКРАСНОЕ ТЕЛО, МЫ ВСКОРЕ ОБРЕТАЕМ ИДЕЮ КРАСОТЫ»: ФИЛОСОФИЯ ПЛАТОНА И ИДЕАЛИЗАЦИЯ ЧЕЛОВЕКА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Основой выбора моей темы стал интерес, вызванный мыслями, которые декламирует Сократ в своей речи из диалога Платона «Пир». Главную идею, которую я вынес для себя – это цитата: «Влюбившись в одно прекрасное тело, мы вскоре обретаем идею Красоты». Сократ акцентирует внимание на том, что человек влюбляется в первую очередь в тело: во внешний облик человека, а не в его душу. Я хочу показать актуальность этой проблемы и провести параллель с нашим современным миром.

В XXI веке люди приходят к понятию толерантность. Это является результатом эволюцию человечества в духовном плане.

Но! Является ли данная эволюция признаком того, что перестали смотреть на внешний вид и тело, и начали влюбляться в душу? К сожалению, тенденция (этот период ближе всего к нам и является более понятным) и популярность идеального тела начала активно зарождаться в конце 20 века, в эпоху таких моделей как Наоми Кэмпбелл, Линда Евангелиста, Моника Беллуччи и других. Именно с того времени появилось стереотипное мнение об идеальных параметрах «90-60-90». Сколько людей изнемогали и продолжают издеваться над своим телом и организмом с целью вписаться в эти параметры. Нельзя сказать, что желание идеала проявляется больше у того или иного представителя гендерной принадлежности.

Сегодня создано большое количество приложений для знакомств онлайн. Ключевой момент заключается в том, что написать человеку вы оба выберете друг друга по фото – внешнему виду. Ведь сегодня всё находится в онлайн. Блогеры – это новые «философы», которых слушают и следуют их примеру (слово «философы» в кавычках, так как тут я провожу параллель: собрание – это пост, который читают, следуют примеру – хотят жить так же красиво и идеально). Вот и современный пример: влюбляемся и любим, не зная внутреннего мира и души человека, а только по тому, что видят наши глаза.

В 2020/2021 году появилась новая тенденция: фото материалы публикуются в соцсетях без фотошопа (не идеализирует образ) и так же в реальном мире люди перестали применять косметологию, которая меняет и идеализирует тело. Понятие «розовые очки» и есть понятием той самой идеализацией в нашем современном мире. Схема любви: тело

– (только потом) душа. Именно так Сократ считает и доносит эту мысль до слушателей Пира. Данная схема не потеряла актуальность сквозь тысячи лет. Не могу не согласиться с Сократом, что каждый человек хочет себе лучшего. Первое, что мы видим и как воспринимаем человека – это его внешний вид. Кто бы что не говорил, но так происходит и сегодня. Ведь «зачем узнавать внутренний мир, если не нравится»– эту цитату можно услышать от многих современных людей. Придерживаясь этому правилу, которое стало константой в нашем мире, у человека может быть диссонанс, если при неохотном общении придёт осознание того, что хоть внешне человек не понравился, но духовно он очень глубокий и является интересным собеседником. Именно в этот момент и будет тот самый переломный момент «идеала». «Нам больше всего нужно, так это не столько реализовать идеал, сколько идеализировать реальность» – мысль современного психолога, семейного психолога, гештальт-терапевта Александры Смирновой.

Основываясь на работе психолога, мы можем различать два основных типа воображения: фантазии и идеализация.

Фантазия - мысли, которые полностью оторваны от реальности, а вот идеализация – это представление себя и других в том облике и в том мире, который является именно тем идеалом жизни и отношений.

Человек приписывает несуществующую характеристику тому, кто понравился внешне. Современное общество стремится к обнулению и уничтожению понятия «идеалы», чтобы толерантность возглавила и покорила вершину человечества. «Получается ли?» – на этот вопрос каждый ответит сам себе, основываясь на внутренних убеждениях и личных наблюдениях.

Анна Дяченко
**«МЕЛАНХОЛИЯ» ЛАРСА ФОН ТРИЕРА И ЕЁ
ФИЛОСОФСКИЕ ПРОБЛЕМЫ**

*«Подсознательно человек всегда стремится к меланхолии.
Несчастливая любовь романтичнее счастливой любви, и — как тоску
или как боль — мы чувствуем меланхолию острее, чем счастье»*

Ларс Фон Триер

Персона нон грата, гений или просто псих, именно так отзываются о датском режиссере Ларсе фон Триере. Его обвиняют в нацизме, выгоняют с кинофестивалей, но при этом каждая его новая работа невероятное событие в мире киноиндустрии, которое невозможно не заметить. После просмотра каждого его фильма остаётся приятное послевкусие чего-то великолепного и невообразимого. Сложные метафоры, красивая картинка и музыкальное разнообразие от Rammstein (Нимфоманка: часть 1) до Вагнера (Меланхолия).

Моё знакомство с этим режиссером началось с его драматического фильма «Melancholia», когда в поисках чего-то новенького с жанровой отметкой «апокалипсис», я, вместо фильма о том, как наука волшебным образом в очередной раз предотвращает гибель человечества, посмотрела фильм о безысходности, бессмысленности бытия и крайней степени отчаяния.

Можно сказать, что сюжет автор раскрывает в самом начале, надвигающуюся голубую планету называют Меланхолия (blue, он же «голубой», в переводе имеет так же значение «уныние» и «хандра»), и главная героиня страдает от меланхолии (ранее так называли депрессию) (нельзя не отметить, что этот фильм носит автобиографический характер, ведь сам Ларс страдал от депрессии, он проецирует своё психологическое расстройство на главную героиню).

Ещё в прологе Триер даёт понять, что конец неизбежен, а вся картина - лишь замедленное ожидание логичного финала человеческой жизни. Но это ничуть не уменьшает интерес, наоборот, начинаешь задаваться вопросом о том, как же всё произойдёт и почему.

Всю картину можно образно разделить на две отдельные главы, названные именам сестёр, каждая из которых воспринимает приближающееся по-своему.

История начинается с Джастин, она молодая и красивая женщина, которая изо-всех сил старается сделать вид, что она счастлива, ведь сегодня день её свадьбы. Изначально автор даёт понять, что всё происходящее – ошибка. Свадьба, которая должна была бы стать символом вечной любви и продолжения жизни, становится полным

провалом, её лимузин не может проехать по узкой дорожке, она опаздывает на собственный праздник.

Уже по ходу самого торжества мы понимаем, что в этой семье всё не так гладко. Проявляется философская проблема межличностных отношений: главную героиню окружают родные люди, любимый человек, но при этом она словно оторвана от мира, она замыкается, остаётся наедине с собственными мыслями. Сложно не заметить какие отношения у неё с родителями, которые в разводе и явно не ладят. Её мать напоминает льдину, которая на слова дочери о том, что она боится, отвечает, что все боятся, и отец, которого явно больше заботит оставаться в центре внимания, игнорирует просьбу Джустин побыть с ней ещё денёк, чтобы они смогли поговорить, уезжает оставив записку. Её молодой человек сбегает вместе с гостями, поднимая философскую проблему вечной любви, точнее, полного отсутствия вечной любви в этой истории. (Даже муж её сестры Клэр бросает свою женщину и ребёнка на пороге апокалипсиса совершив самоубийство)

Тем временем состояние главной героини заметно ухудшается, если в самом начале истории у неё ещё были силы наигранно улыбаться, то в середине она больше походила на безжизненный сосуд. Единственный человек, которого всё ещё заботит состояние меланхоличной девушки – это её сестра, которая старается изо-всех сил помочь ей справиться с недугом. Меланхолия оказывается сильнее, у Джустин совершенно нет сил, и даже ее любимый мясной рулет на вкус как пепел. (Это можно объяснить с психологической точки зрения тем, что больные депрессией люди чувствуют полную опустошенность, для них мир безжизненная картина серых красок)

Но по ходу приближения планеты Меланхолия они меняются ролями, до этого сильная Клэр, которая изначально выступает как человек, который отчаянно держится за жизнь ради своей семьи и делает всё для счастья своей сестры, теперь же нуждается в её помощи и поддержке. Ведь Джустин не боится, она ожидается надвигающегося жизненного финала, эпизод, в котором главная героиня нежится обнажённая под светом Меланхолии, говорит не только о том, что она полностью принимает неизбежность смерти, но и о том, что она наслаждается всем происходящим, она словно приветствует грядущий хаос. (Во время одного из сеансов психотерапии доктор рассказал Триеру, что люди, страдающие депрессией, более спокойно переживают различные травмирующие события)

Финальная сцена невероятно красива, герои якобы пытаются спрятаться от приближающегося апокалипсиса в «волшебной пещере» на краю земли. Этот эпизод напомнил мне Ноев ковчег, вот только в

нашей истории хэппи-эндом для персонажей становится смерть. (На одном из своих интервью Ларс признался, что ему нравятся работы Ницше. Можно провести параллель с известным высказываем философа «Бог умер» (фраза содержится в книге «Весёлая наука»), поскольку наша Вселенная подчиняется законам физики, то никакого божественного проявления нет, как и спасения, поэтому их «волшебная пещера» абсолютно бесполезна)

Подбивая итоги, я хотела бы сказать, что современная киноиндустрия – это не просто способ развлечься и потратить свободное время, это искусство, многозначное, насыщенное философией и полностью уникальное. «Меланхолия» Ларса фон Триера с трагедией человеческой жизни, размышлением в том, что абсолютно всё имеет свойство заканчиваться может послужить тому очень ярким примером.

Возвращаясь к выражению режиссера о меланхолии, которое я привела в самом начале моего эссе, хочу добавить, что подсознательное стремление человека к меланхолии – факт. В ходе психологического эксперимента (в 1998 году в Университете Огайо) было доказано, что плохие и хорошие воспоминания воспринимаются человеком по-разному, и поступают на разные полушария мозга. Плохие события способствуют большей мозговой активности, нежели хорошие, поэтому и запоминаются лучше и как итог, меланхолию мы чувствуем более остро, чем счастье.

Список использованной литературы:

1. Скотти Хендрикс. «Бог умер»: что хотел сказать Ницше?
URL:<https://monocler.ru/bog-umer-chto-hotel-skazat-nitsshe/>
2. Ольга Дубеньска. Ларс фон Триер: гений, которого все ненавидят URL:<http://www.cablook.com/mixlook/lars-fon-trier-genij-kotorogo-vse-nenavidyat/>
3. Андрей Бильжо. «Меланхолия» глазами психиатра»
URL:<https://snob.ru/profile/5135/blog/40174>
4. Алексей Тарханов. Конец света как хэппи-энд
URL:<https://www.kommersant.ru/doc/1664170>
5. Елена Плахова. Конец фильма как конец света
URL:<https://seance.ru/articles/melancholia/>
6. Василий Корецкий. Ларс фон Триер: Почему он модернист?
URL:<https://seance.ru/articles/lars-von-trier-modernist/>
7. Антон Долин. Ларс фон Триер «Искусство причиняет боль»
URL:<https://kinoart.ru/interviews/lars-von-trier>
8. Ника Кошар. Психология успеха: Ларс фон Триер — рожденный свободным URL:<https://posta-magazine.ru/article/lars-von->

trier/

9. Лера Леванова. Мозг, за что: почему мы запоминаем плохое лучше, чем хорошее URL: <https://anywellmag.com/mozg-za-cto-rochemu-my-zapominaem-plohoe-luchshe-chem-horoshee-25365/>

Исследуемые источники:

10. Lars von Trier, Melancholia 2011.

Дарія Суворова
ФЕНОМЕН К-РОР:
ФІЛОСОФСЬКІ ПИТАННЯ В ПІСНЯХ ЖАНРУ

Той факт, що музика здатна не тільки робити глибокий вплив на внутрішній психологічний стан людини, а й певною мірою формувати його ідеологію і світогляд, було помічено ще в давнину.

Так, наприклад, Піфагор був абсолютно впевнений в тому, що «земна» музика є проявом Космічної Гармонії Сфер, і з цієї причини звучання піднесеної «людської» музики здатне створювати такий самий гармонійний порядок у внутрішньому світі людини, який «світова музика» створює в Космосі.

Про надзвичайно важливе (не тільки суто виховне, а й «для порятунку душі») значення музики також пише у своїй знаменитій енциклопедії «Про одруження Філології та Меркурія» пізноантичний адепт «релігії культури» Марціан Капела, у якого серед семи вільних мистецтв (*septem artes liberales*), алегоричних юних наречених – рятівниць людської душі представлена і музика.

Зараз все більшої популярності, особливо серед молоді, набуває такий напрям в музиці-к-рор.

К-рор, кей-поп – музичний жанр, який утворився на початку 90-х років минулого століття у Південній Кореї. Охоплює безліч стилів поп-музики, включаючи різні напрямки танцювальної музики, електропо, хіп-хоп і сучасний2 ритм-енд-блюз. Відомі виконавці: BTS, Twice, IU, BLACKPINK тощо.

Його популярність пов'язана з тим, що за допомогою нового формату, порушуються актуальні в наш час питання (від недоліків шкільної освіти до расової дискримінації)

Розглянемо їх у наступних прикладах:

1) *BTS-So what («Hy to й що»)*

«90% твоїх турбот - уявне болото, яке ти створив сам

Просто йди, чи не турбуйся, не лякайся, підведися»

Це саме той випадок, коли назва говорить сама за себе: не можна дозволяти страхам і поразкам ставити перед собою перешкоди. Проблеми не мають вибивати нас з колії, всі з ними стикаються, і це нормально, бо завдяки ним ми вчимося і дорослішаємо.

2) *BTS- Epiphany (прозріння, Богоявлення)*

Перший куплет починається словами:

«Як дивно, я запевняв себе в тому, що люблю тебе так сильно

Що підлаштувався під тебе.....»

А уже в приспіві лунає:

«Єдиний, кого повинен полюбити в цьому світі це я
Світлий, з дорогоцінної душею всередині
Я нарешті зрозумів це - і полюбив себе
Нехай не ідеальний, але я такий один»

Любити себе-геть не погано, і точно не егоїзм, це одна із найважливіших речей, які ми маємо зрозуміти за своє життя, тому що єдина людина, яка буде з Вами від початку і до кінця- це Ви самі, і кожен із нас унікальний, тому не варто орієнтуватись на ідеали інших.

К-рор – це вже не просто музика, К-рор перетворився на субкультуру, яка має популярність серед молодих людей у всьому світі. Тому що нам імпонують ритм пісень і ставлення виконавців до своєї роботи, а самі пісні надихають та мотивують.

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ
«XXIII НАУКОВІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ ГЕОРГІЯ
ФЛОРОВСЬКОГО»**

(українською та російською мовами)

Комп'ютерна верстка та оригінал-макет – К. В. Райхерт

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 3,3.